

بلوچی

اصف

مليين سرود

دا عزت د هر افغان دی	دا وطن افغانستان دی
هر بچی یې قهرمان دی	کور د سولې کور د تورې
د بلوڅو د ازبکو	دا وطن د ټولو کور دی
د ترکمنو د تاجکو	د پښتون او هزاره وو
پامیریان، نورستانیان	ورسره عرب، گوجر دي
هم ایماق، هم پشه یان	براهوي دي، قزلباش دي
لکه لمر پر شنه آسمان	دا هېواد به تل ځلېږي
لکه زړه وي جاویدان	په سینه کې د آسیا به
وایو الله اکبر وایو الله اکبر	نوم د حق مودی رهبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بلوچی

۹ صنف

چاپی سال: هـ . ش ۱۳۹۹

الف

کتابی درستی کنگ

مضمون: بلوچیی زوان

نویسوک: تعلیمین نصابی بلوچیی بهری نویسوکین ډل.

ایدت کنوک: بلوچیی زوانی در سیین کتابانی نویسوکین ډل.

صنف: نهم

متنی زوان: بلوچی

دیمری دیوک: تعلیمین نصابی دیمری و درسیین کتابانی لیکگی مزین ریاست.

شینگ کنوک: معارفی وزارتی عامه ین آگاهی و ارتباطی ریاست.

چاپی سال: هجری شمسی ۱۳۹۹

ایمیل آدرس: curriculum@moe.gov.af

درسیین کتابانی چاپ، بهر وبها کنگی حک په افغانستانی اسلامیین جمهوریی معارفی وزارت ساتتگنت. به بازارا زیتن و بها کنگش منع انت گون خلافان قانونیین سلوکی بیت.

معارفی وزیر پیغام

اقرا با سم ربک

پاکین خالقئ با زین حمد و ستا که اماره هستی دات و و تنت و نمشته کرتئی مزین نعمتی واوند کرت و با زین درود په خاتم رسول حضرت محمد مصطفی ﷺ که خداوند جلّی اولی پیغام په آبی (ونتن) انت.

چوکه په درستان روش و درانت. هجری شمسی ۱۳۹۷ سال به معارفی سالی ناما نام گپتگ بوت. پمیشا به امی و طنا به تعلیم ورود ینگی نظامی جتاجتاین بهران با زین بنیادین بدل بوگی کیت: معلم، وانندگ، کتاب، مکتب، اداره و ماس و پسانی شورا افغانستانی معارفی شش بنیادین بهرزانتگه بنت که به وطنی تعلیم ورودینگی ود و دیمیریا مزین تاثیر دانت. به انچین قسمت جوړ کنوکی و هدی، افغانستانی معارفی ره دبریری مزین خانواده تعهد کرته که به وطنی تعلیم ورودینگی انونین نظامی ود و دیمیریا بنیادین بدل بوگی بیاریت.

شه همی روگها تعلیمین نصابی اصلاح و دیمیری شه معارفی وزارتئ سرئ کاران انت. به ای بهرا تعلیمین نصابی اصلاح و دیمیری، کتابانی مزند و محتوای گه بودی و به مکتبان و مدرسه ان، سرکاری و خصوصین بنیادان درسیین کتابانی رسیین و بهرکرتن به معارفی وزارتئ پروگرامانی اولسرا جاه داریت. اما باوردان، اگه کتاب جوانین کیفیتي داشتگ مه بنت، وطنی تعلیمین سک و پرواکین مخسدانا به دستا آورنگه نه کنن.

په یات بوتگین مخسدانی به دستا آورتن و یک کارین هیل زورگین نظامی رسگا شه مچین وطنی دلسو چین معلم و مدرس و زانگ و کمالی واوندین مدیران که آیوکی نسلئ رودینوک انت، په عزتداریه لوپن که په ای درسیین کتابی هیل داتن و آبی مزند و محتوای رسیینا به امی عزیزین فرزندان شه هررازئ کوشستی پدا مه کنزنت و به کاری و سرپدین نسلئ تعلیم ورودینگا گون دینی و ملیین ارزشتان گون ایراد گروکین فکری کوشست بکننت. هر روچ سر تعهد و ذمه واریی منگی نوک کرتنا گون ای نیتاسیخ داتنا بناکننت که به زوتین آیوکی عزیزین و انندگ، تاثیر دارین رودینتگ بوتگین شهروند و آبات و دیما شتگین افغانستانی جوړکنوک بنت.

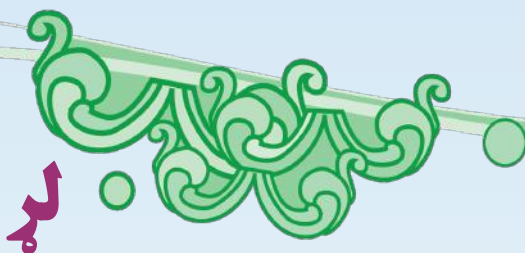
همی رازشه عزیز و دوستین وانندگان که وطنی باندی روچی پرارزشین پیه و سرمایه انت لوپین که رساکا مه شموشت و په باز ادب و احترام گون علمین پت و پولی شه عزیزین معلمانی سبخوا په جوانی کټ بزورنت ووتی عزتمندین معلمی زانگ و علمی اوشگ چین بنت.

گلسرا شه وطنی هیل دیوکی کارزانتان، تعلیم ورودینگی دانندگان و تعلیمین نصابی فنین بهرئ همکاران که په ای درسیین کتابی بریرکرتنا شپ و روچ کوشست کرتگش قدر کرته وشه مزین خالقئ دربارا په آوان به ای پاک و انسان جوړ کنوکی راها سوب و کامیایه لوپین.

به یک معیاری و دیماشتگین معارفی نظامی دسترسی و آبات و دیماشتگین افغانستانی رسگی اومیتا که سرپد، آزات و آسوده حالین شهروندانی واوند بیت.

دکتور محمد میرویس بلخی

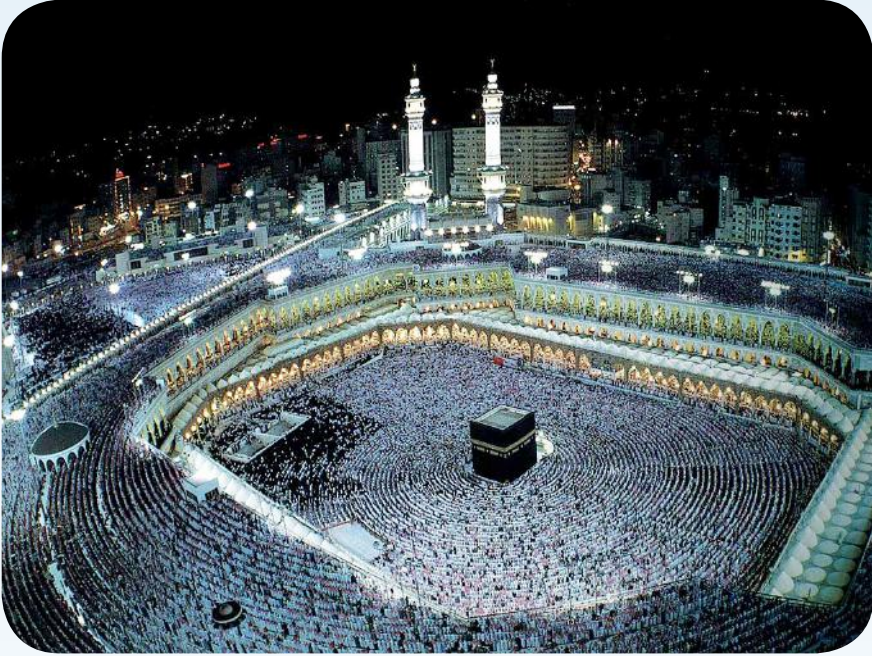
معارفی وزیر

دیم	سرگال	اشمار
۱	خداوند «ج»	۱
۵	حضرت محمد «ص»	۲
۹	سڊڪ و راستي ڪٻ	۳
۱۲	خشمي وارتن	۴
۱۶	امانت سائوڪي	۵
۱۹	اناري دانگ	۶
۲۴	باد هوئي گندگي	۷
۲۸	موزيمي ڪڍري زانتن	۸

۳۲	ویل خرچی	۹
۳۵	مرک آروک (مخدرین چیز)	۱۰
۳۹	زوان راهبند "گرامر"	۱۱
۴۲	ماینانی رند	۱۲
۴۶	نیوگانی پیدگ	۱۳
۵۰	حضرت عمر «رض» رحم	۱۴
۵۳	دُرا جاه	۱۵
۵۸	لیب وگوازی	۱۶
۶۶	گالوار	۱۷
۷۰	غلام محمد «لعلزاد»	۱۸
۷۴	عبارت و آبی ډول	۱۹
۷۶	پاکیزگیا دلگوشي	۲۰
۸۰	سلا و شورئ کدر	۲۱
۸۳	لیکو چی انت ؟	۲۲
۸۷	جمله و آبی ډول	۲۳
۹۱	اوستاتن و نشتن	۲۴
۹۵	نکل	۲۵
۹۸	دروگئ گندگی	۲۶
۱۰۲	بزانت بلد	۲۷

بسم الله الرحمن الرحيم خداوند ﷻ

مخسد:

- وانندگ سبڻا بوانتت وبلكنت.
- به خداوند ﷻ واک و مزنيا گيشتر پو بنت.

جست:

- ۱- اماشه کي مدت و کمک لوټين؟
- ۲- بيد بنيادما دگه کي خداوند ﷻ ثنا و صفتا کنت؟
- ۳- خداوند ﷻ وتي هما بندگانا که آبي فرضانا تسره کنت چونين کدري دنت؟

خداوند ﷻ آلا شریکین واک انت که مچین جهانی هستی و مخلوکانا و دی کرت و په وتی بندگانی راه نشان دیوکیا، وتی حبیب حضرت محمد صلی الله علیه وسلم آخر الزمانی پیغمبر کرت. درگتیکه خداوند ﷻ آدم (ع) بری دنیا و دی کرت و اشرف مخلوقات نامی اشته، مچین ملایکانا امر کرت که به آبی سجده بکننت، مچین ملایک سجده کرتنت، بیدی یکی که لعینین شیطان ات. شه ای سببا په آبی نالتی توخ، شه آسمانا ایرآت و راستام به گتهی کپت. هر چیزیکه به جهاننا دیستگه بیت و آبی که است مگه به چمان دیستگه نه بیت، هر گجامی آگه جن و انس انت، یا ملایک و درچک و دار مچین خداوند ﷻ ثنا و صفتا کننت، آگه بچارن امی سرئ برزگا آسمان هم به رکوعا اوشتانگیت و خداوند ﷻ ذکر اکننت.

رودانی تهی ماهی و بالی مرگ آگه به هوا انت یا که به چمند و دگاری دیما یا به آب و اشکنی تنها مدام به خدای ذکر و ثنا مشکول انت. خداوند ﷻ ابدی انت، یکی انت شریک و مانند نه داریت، نه شه کسی و دی بوته و نه کسی شه آبی و دی بوتگیت، آ زانا و عالم الغیب انت شه هر چیزی به هر جاگهی که بیت سی داریت و زانت و هر جاه واک و ارادی و اوند انت، بید آبی ازم و موکلا درچکی بلگی نه سُریت. خداوند ﷻ انچین واک و حکمتی و اوند انت که مچین عالماگون پراهین آسمانان و ای توین کایناتا که شه بنیادمانی عکلا درانت اداره کننت. خداوند ﷻ باز بخشوک و مهربان انت، آ په وتی بندگان به ای دنیا، هرورئ نازو نعمتانا و دی کرتگیت و وتی کتاب قرآن مجیدا په وتی حبیب حضرت محمد صلی الله علیه وسلم دیم داتگیت که آبی بندگانا به نیکی و راستیی راستامین راها راه نشان دیوکی بکننت.

خداوند ﷻ به جهاننا په مچین چیزان، بربرگون آوانی جاور و حالتا جاگه تعین کرت و چیزیکه آوانی حک انت به آوان داتگیت. عدل شه خداوند ﷻ صفتان انت، به خدا ﷻ عدالتا باور و ایمانی دارگ به مسلمانانی کردار و میل و لوپگانی تسرسگا که عدل و انصافا به وتی دیما بگرن و ظلم و زورانسریا شه بن و روتگا بکشتن، مزنین تاثیر داریت. خداوند ﷻ وتی بندگانا کول کرت و وتی بودین بندگانا که آبی امرا تسر بکننت و فرضانی برجا کننت به هر دو جاها عزتی و اونده کننت و خاص آ دنیا هرورئ نعمتی که بلوپیته بربره کننت.

اما امیت دارن که خداوند ﷻ اماره به راهی تنها پرینیت که آیی لوټگ انت، اماره ای واک و وسا بدنت که نیک و خیرئ کارانا تسر برسینن و شه گندگ و گناهئ عمل و کرداران دورساتیت.

معلمئ تچ و تاگ:

* سبخئ نوکین گالاناگون مانایش به تختئ دیما لکیت.

* شه وانندگان لوټیت که سبخا په رون په برزین تواری بواننت.

* لوټیت که وانندگ سی بار بنت و هرباری وانندگ گون وت په خداوند ﷻ واکئ باروا هبر بدینت.

* په وانندگانی اوشکتنا کسانین مطلبی گشیت.

* په گشتگین مطلبئ باروا شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکنت.

* شه سی وانندگا لوټیت چیزیکه دیما شه جستان اوشکتگنت یکواردگه شه بر په برزین تواری بگشت.

وانندگانی تچ و تاگ:

* وتی معلمئ هبرانا کوشکنتت گسویین کارئ کتابچهانا په چارتنا دره کنتت و نشانه دینت، هوشا به معلمئ سوگه وراهشونیان گرت.

* سکین دیوکیین جستانا که معلم دیما شه سبخا په آوان وانیت کوشکنتت و به پسوانی پکرا بنت.

* په باز دلگوش سبخا کوشکنتت و نوکین گالاناگون مانایش شه تختئ دیما به وتی کتابچهانا لکنت.

* دو وانندگ سبخا په رون په برزین تواری واننت و آدگه کوشکنتت.

* وانندگ سی باره بنت و گون وت په خداوند ﷻ واکئ باروا هبر ه دینت.

* سئ وانندگ چیزیکه دیما شه جستان اوشکتگنت په رون یکواردگه شه بر په برزین تواری گشت.

شه وت کرتن:

عزتمندین معلم په وانندگانی شه وت کرتنا که بارین سبخا په شری هیل زرتگنت، آگه نه، شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکنت، سوگه وراهشونیه کنت. همی راز په وانندگانی لکتنا چنت جمله په آوان گشیت.

کسویین کار: عزتمندین معلم وانندگانا سوگه کنت که ای سبخا شه کتابی دیما به وتی کتابچهان بلکنت.

حضرت محمد ﷺ

مخسد:

- * وانندگ سبځا بواننت و بلکنټ.
- * شه حضرت محمد ﷺ برزین صفتان سی بنت.
- * آبی عمل وکردارانا وتی راهشون بزانت.

جست:

- ۱- حضرت محمد ﷺ به چنت سالگیا گون وتی ماسا به یثرب سفر کرت؟
- ۲- حضرت محمد ﷺ به چنت سالگیا گون خدیجة الکبرا گس کرت؟
- ۳- حضرت محمد ﷺ چنت سال زندگی کرت؟

وهدی که حضرت محمد ﷺ ودی بوت، بنی هاشمی خاندان بازگل و شادی گیت. عبدالله شه بنی هاشمی دگه زاکان گیشتر به آوانی دلان دوست ات و وهدی که عبدالله زوال ببوت آوانی غم ورنجی وج بوت، دگه حضرت محمد ﷺ ودی بوتن آوانی غم و دردانی کمی سبب بوت، بنی قریش خاندان آیرا، آیی پسی یائی زندگ کنوک زانتنت.

یکی شه مکھی مزنانی داب و رسمان ایش ات که به گیابان نندین تکرانی میانجینا په وتی شیرور دین زاکانی ساتنا دایگ گچینه کرتنت که آوانی زاگ په شری رودیتنگ و ساتنگ بنت، پمیشا عبدالمطلب بنی هاشمی خاندانی مزن و حضرت محمد ﷺ سرپرست، شه عربی تکران مزن نام و توارین جنین زاگی را که نیکین خو و تبی واوند ات، په حضرت محمد ﷺ ساتن و شیر داتنا گچین کرت که نامی حلیمه ات و شه بنی سعدی تکران ات که به طایفی شهری ایشک و آشکا زندگیه کرتنت.

وهدی که حضرت محمد ﷺ به شش سالگیا رست گون وتی ماسا به پرمهر و محبتین سفری به یثرب (مدینه) شوت. و وختیکه شه یثرب برگشتنت، آیی ماس آمنه به "ابوا" شه ای دنیا شت و وتی زاکا تانا اشت، ای ورا حضرت محمد ﷺ به کسان سالیای وتی ماس و پسا شه دستا دات و آیی پیروک عبدالمطلب آیی سرپرستیا گیت و همیکه به هشت سالگیا رست آیی پیروک عبدالمطلب هم شه ای دنیا شت و حضرت محمد ﷺ سرپرستیا ابوطالب گیت.

ابوطالب تانکا پیغمبر ﷺ سرپرست نه، بلکین باز دلسوچ و مهربانین پسی ورا آیرا ساتت، په آیی مزن بوتن و رودینگا خاصین دلگوشی کرت. حضرت محمد ﷺ به ۲۵ سالگیا گون خدیجة الکبرا که چل سالگ ات گس کرت. آیی زاگ و جنکانی نام قاسم، عبدالله، ابراهیم، زینب، ام کلثوم، رقیه و فاطمه انت که تانکا ابراهیم شه دگه ماسی ات و آدگه مچین شه بی بی خدیجه انتت.

حضرت محمد ﷺ مچین برزین نیکین صفتانی واوند ات، گون مردمان مهر، دلسوچی، رحم و کرم داشت و په مردمانی راهشونیا باز کوشسته کرت، په دگرانی حکمی برجا بوتن، عدل و انصافی تسر رسگ، کار و ذمه واریانی په جوانین تسر کرتنا باز سوگه کرت. حضرت محمد ﷺ به سدک و راستی و امانت ساتوکیا نام و توارئی واوند ات پمیشا آیرا امین گشتنت،

گون مچین مردمان نیکین سلوکی کرت و باز مهربان و دلسوچ ات به آیی دیما مچین یک و بربر انتت گلام و نادار و هستگار و ناداری میانجینا توپیری نه داشت و شه کبرو غرورا و ترا دوره ساتت.

حضرت محمد ﷺ گون مردمان اوستاتن و نشتن داشت و ترا شه آوانی حال و بودا سهیه کرت و مدا مان گون مردمان په نرمی و وش زبانی هبره دات و گون آوان جوانین مهربانین سلوکی کرت. آپه کبری باروا گشت:

" کسیکه به دلی تهی کسانین کبری بیت به بهشتی تنها شتکه نه کنت "

به امی مزین پیغمبری دیما نادره و ناجورانی سروسوچی گپتن و شه آوانی حال و بودا و ترا سی کرتن بازکرداشت، وتی اصحابانی سروسوجا گپت وشه آوانی حال و بودا و ترا سیه کرت و گون ناجوران دیداره کرت. به آیی دیما کسان و مزین یا مردین زاگ و جنین زاگی توپیر نه ات. یکروچی حضرت رسول خدا به وتی نواسگ "امامه" ی سوج گپتنا که ناجور ات شت و گون آیی دیستنا شه مبارکی چمان ارس شیوگ بوتنت و هما صحابیا که شه آیی گریوگی سببا حیران بوت گشت: ایش یک رحمتی انت و خدا آیرا به وتی هربندگی دلا که بلوتیت جاه دنت و خداوند تانکا هما کسی سرا رحمه کنت که مهربان بیت.

امی پیغمبر غیر مسلمانانی سوجا همه گپت، یک یهودی زاگی سوجی گرگا شت که په حضرت رسول خدا خدمت کرت و شه آیی لوپت که مسلمان بیت. آزاگ مسلمان بوت. امی پیغمبر اصحابانا سوگه کرت که په ناجورانی سوجا برون، به ناجورانی سوجی گپتنی وهدا په آوان دعا کرت و آوانا دل ډډیه دات و وتی امتانا هم سوگه کرت که ناجورانی سوج گپتنی وهدا آوانا دل ډډی بدینت.

اسلامی مزین پیغمبر حضرت محمد ﷺ آخرین پیغمبرات که مهربانین خداوند ﷻ آیرا په جهانینانی راهشونیا دیم دات، براوهدان که انسان به انچین جاور و حالتی زنده گوازینتنت که مردم شه خدای پرستشا دور منته و شه آوانی میانجینا عدل و انصاف شت. خداوند ﷻ په آوانی راه نشان دیوکیا حضرت پیغمبرا وظیفه دات و قرآن مجیدا په آیی دیم دات وشه آیی لوپت که گون ای آسمانین کتابا مردمانا به مردمگری و عدل و انصافی نیمگا راهشونی بکنت.

معلمی تیج وٽاگ:

* په واندگانی گیشترین سرید کرتنا په حضرت محمد ﷺ برزین و نیکیڼ صفتانی باروا مالومات بدنت.

* په گشتگیڼ مطلبی باروا شه آوان سوچ بکنت.

* شه سئ واندگا بلوټیت که چیزیکه دیما شه جستان اوشکتگنت، په رون یکواردکه شه بریه برزین تواری بگشت.

واندگانی تیج وٽاگ:

* وتی معلمی هبرانا په جوانی بشکنت، گسویڼ کاری کتابچهانا په چارتنا نشان دینت.

وتی هوشا به معلمی سوکه وراهشونیان بگرت.

* دو واندگ په رون نوکین سبخا په برزین تواری بوانیت.

* نوکین گالاناگون مانایش شه تختی دیما به وتی کتابچهان بلکنت.

شه وٽ کرتن:

عزتمندین معلم په ایشی که په وٽ مالوم بکنت که بارین واندگ سبخا په شری هیل زرتگنت

آکه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکنت، سوکه وراهشونیه کنت.

په ایشی که واندگانی لکتن جوان بیت په آوان لهتین جمله گشیت.

گسویڼ کار:

عزتمندین معلم واندگانا سوکه کنت که ای سبخا به وتی کتابچهان بلکنت.

سدک و راستی کت

مخسد:

- * وانندگ سبخابواننت و بلکنت.
- * شه سدک و راستی پایدگ وکتا سی بنت.
- * گون سدک و راستی کارو کردان خو بگرت.

جست:

- ۱- سدک و راستی چه پایدگ وکتی داریت؟
- ۲- کی به راستیا نام و توارئ واوند ات؟
- ۳- سدک و راستی و کلپی و دروگی توپیرچی انت؟

سدک و راستی به اسلامی پاکین دینا باز کدر داریت، سدک و راستی انچین نیکین کردار و عملی انت که مسلمانا به بهشتی نیمگا راهشونیه کنت، هر نیکین کرداری که مسلمان تسره رسینیت و به ای بهرا هر گام گیجی که تسره بارت، به خداوند ﷻ دیما به سدک و راستی سرگالی چیرا لکتکه بنت، بلی دروگ و کلپی گندگ انت و گندگین آسرونیتیجی دارنت که مردما به آچشی لمبی تها پریننت و آگه کسی دروگه شیت و کلپیه کنت دگه آیی ای دروگ و کلپی هم سیایگ و لکتکه بیت.

مومنانا سوگه و جخت بوته که هچبر دروگ مه گشت و کلپی مه کنت. خداوند ﷻ شه دروگبرا بده بارت، دروگ دروگبرا به آراها بارت که آسرا آیی اعتبارا زیانه کنت.

اسلامی مزین پیغمبر مسلمانانا په سدک و راستیا سوگه و جخته کرت وشه مسلمانان لوټت که راست بگشت، راستی زبانی و زوال نه داریت، دگه و ترا به سدک راستیا هیل داتن جوانین خو و تبی انت، مگه دروگ باز گندگ و ناشرانت که بنیادمی شان و عزتا زوریت و آیرا گون

سکیان دیم په دیمه کنت. اما باید بزنان که دروگی گشگ جوان نه انت و امی جورینگ و عذابئ سببه بیت. و ترا شه دروگ و کلپی گریا بساتن ووتی مچین کارو کردانا په سدک وراستی تسریر سینن.

حضرت ادریس (ع) په سدک وراستیا مزن نام و توار ات، آبی سدک وراستی سبب بوت که نامی به قرآن مجیدی تها گیتگ بیت، خداوند ﷻ آیرا دوست داشت. خداوند ﷻ په ای واسطا گشیت: آیرا به برزین درجه و خاصین جاگهی رسیتون، سدک وراستی به خداوند ﷻ دیم اینکس کدر داشت که ادریس (ع) به برزین درجی رسیت، باید انت سدک وراستی کدرا بزنان، گون سدک وراستیا خو بگرن، هر جاگه و به هرکاری سدک وراستی بکنن و و ترا شه دروگ و کلپیا که گندگین آسر و نتیجی داریت دور بساتن و خداوند ﷻ و شنودیا حاصل بکنن.

معلمی تچ و تاگ:

* دیم شه نوکین سببا شه و اندگان هما سکین دیو کین جستانا سوجه کنت که به سبخی برزگا لکتگ بوتگنت.

* شه و اندگان لویت و تی کتابانی دیم بچارنت و بشکنت، و ت سببا په برزین تواری وایت و نوکین گالا ناگون مانایش به تختی دیم لکیت.

* لویت دو واندگ په رون ای سببا په برزین تواری بواننت.

* واندگانا سی باره کنت و لویت که هرباری گون و ت په سدک وراستی کدر وروی باروا هبر بدیت و شه هرباری نیمگا یک واندگی چیزیکه شه و تی همراکان اوشکته وزانت په سدک وراستی باروا په برزین تواری بگشیت و آدگه بشکنت.

* په واندگانی اوشکتنا په آوان کسانین مطلبی گشیت.

* په گشتگین مطلبی باروا شه و اندگان لهتین جسته کنت.

* لویت سی واندگ په رون چیزیکه دیم شه جستان اوشکتگت یکواردگه شه بر په برزین تواری بگشت.

واندگانی تچ و تاگ:

* معلمی هبرانا په جوانیه کوشکنت و تی گسویین کاری کتابچهانا په چارتنا پاچه کنت و به و تی

ديما کلنت، معلمی سوگه وراهشونيانا به وتی هوشا گرت.

* سکين ديوکين جستانا کوشکننت و به پسوانی پکرا بنت.

* معلمی توارا که سبخا برزه وانيت کوشکننت، نوکين گالاناگون مانايش شه تختی ديما به وتی کتابچهان لکننت.

* چیزیکه معلم په اوشکتنا گشيت په دلگوش کوشکننت.

* اوشکتگين مطلبی باروا جستانی پسوا گشت.

* سی واننگ په رون چیزیکه ديما شه جستان اوشکته يکواردگه شه بر په برزين توارى گشت.

شه وت کرتن:

په ایشی که عزتمدين معلم په وت مالوم بکننت که بارين واننگ سبخا په شری هیل زرتگنت اگه نه شه آوان لهتين جسته کنت، پسوانا کوشکننت، سوگه وراهشونيه کنت.

و هم په ایشی که واننگانی لکننی مهارتا پرواک بکننت په لکتنا چنت جمله په آوان گشيت.

کسوين کار: عزتمدين معلم واننگانا سوگه کنت که ای سبخی اولی بارا به وتی کتابچهان بلکننت.

خشمی وارتن

مخسد:

- * وانندگ سبخا بواننت و بلکنت.
- * خشمی وارتنی مانا بزانت.
- * و ترا به خشمی وارتن هیل دینت.

جست:

- ۱ - خشم چیا شنت؟
- ۲ - خشم جوان انت یا گندگ؟
- ۳ - خشمی وارتن چه پایدگی داریت؟
- ۴ - خشمی گندگین آسر چی انت؟
- ۵ - بنیادمانی دود وریدگی سرا خشم چونین اثری داریت؟

بُنیادم باید انت به وتی زندگی مچین باران شه حوصلا کار بگیت، آگه گون سکی و سوری و تالی و ترشپیی دیم په دیمه بیت، وتی سرا واک واوند بیت و خشمایک پانادابلیت، په کراری و حوصله سکیا بحلاینیت. ای هبرا بزانت که خشم جوانین آسر و نتیجی نه داریت بلی خشمی وارتن باز کتوکین آسر و نتیجی داریت.

خشم آگه لوگی تنها بیت، کهولئ باسکانی میانجینا، سکی و سوری ودیه کنت، مهر و محبتی رابطا سندیت و بدبری و بی باوری ودیه کنت، آگه به راجی تنها بیت شه دوکومی میانجینا دوستیا زیانه کنت و جاگهی بدواهی و دشمنی ودیه کنت. آگه ای اچ مان یک دمگی روک بوت اودا

کشو کین مرو جنگ و ديه بيت که ایرمات کنگی سک انت، آسری ایش که خشم مزین دیمحونی گیت.

گونداایش که خشم بالا دستی و چیر دستی، هلگر کنگ و پل ولت، و گلام وواز دارکنگی وسیله و بی وړین دست دراجیی سببه بیت که بنیادمانی گوستگین دیرین کار و زحمت و ارخ ریچانی دستا آتگین دودو دستور و ریدگ یک هوگارنت.

یکی شه خشمی گیش بوگی سببان ایش انت که مردم گون ویلین و ناسر پدین کسان نشت و نیاد داشتگ بیت، آمردمی که شه بد بری، کینگ و دشمنیاوید دگه کاسیی نه دارنت و انچین کردار و سلوکه کنت که دگرانی درا و چیرین بدبری سببه بنت و آوانا خشمینه کنت. اگه خشمی وارتنی جوانین سلوک، به میانجینا مه بیت، هبر به چچری بوتن و دست به زنجچک بوتنا رسیت.

اسلامی پاکین دین په خشمی ایر برتنا بازسوگه کنت، گشت روچی یک مردمی شه اسلامی مزین پیغمبر حضرت محمد ﷺ لوت که آیرا نصیحتی بکنت. اسلامی مزین راهشون دیوک پرمت: [وتی خشما بور]. آمرد چنت وار وتی ای سو جا پد به پد به دپا آورت، مگه به وتی پسوا همایکین هبرا اوشکت که وتی خشما بور، شه ایشی روش و درا بیت که خشم بازگندگین کرداری انت که بازین سکی و سوری وید بری وچپ بوتنانی سببه بیت.

اگه راج دپترانی تاکدیماننا، بچارن وېوانن په اماروش و درا بیت که خشم و غضب باز سکیانا به میانجینا آورته و آدمیانی ترخی و دیماروگانی مزین هستیانا سوته و حاک و پُر کرته، خشمی گندگی آنکس انت که براسداری و سیالداریی رابطانا، شه میانجینا زرت و سسسته و جاگیش خیانت، بیرانی و کشت و کوشاگیش کرتگیت. کسانین زاگابی پس و ماس، ماسی را بی زاگ، جنی را جنوزام و بی سرپرست و به کهولانی تها سکیی ودی کرته که جن و مردی سون و جتایی وج بوته و اگه اما گندن که به یک جاگه و هندی بازین آبایی بیران و دلیتگیت سببی همی ویلین خشم و عضبی لمبوکین آچش بوتگنت.

خشم هما چیرین آچشا که به ظالمین مردمانی دلی تها انت و آیی رگ و روتگا سوچیت

گواته جنت و لمبوکه کنت و آیرا به ایشی اره کنت که شه کسانین سکی که په هبر هم حلایتنگ بوتگه کنت باز توین سکی و جیره یی و دی بیت و تا آحدا دیما بروت که علاجی شه واکا در بیت.

خشم شه وت وروپی حالت داریت، کسی را گندی که آگه به وتی مخسد و واهگا، نه رست حوصلا زیانه کنت ویلا هکل و کوکاره کنت، هروپی ویلین و پوچین هبر که به دپی بیت دنت، په هیچیا ریه نه جنت و چهرگی که بچاری زرد و سوره گردیت.

لهتین دگه انت که آگه په آوان ورگ و خوت دیر تر رست خشمین بنت وهکل و کوکاره کنت و یک شیمین شیمنی گرت. مزنی گشیت:

پرواک و زوردار آنه انت که دگری را واپینیت و پشتی زیلی به دگارا جنت، پرواک و زوردار هما انت که وتی خشما وارت و وتی سرا واک داریت.

هما که گون سکی و سوری دیم په دیمه بنت و وتی سرا واک و دیه کنت و شه خشم و غضبا دوریه کرته و په حوصله سکیا حلایتنت جوانین آسر و نتیجی گرت و وتی مزنین پیغمبری راهشونیا تسره رسیننت هچبر تاوانه نه گدنت.

انچین کس هم دیستگ بوتگیت، که شه دگری لوپیت په آبی کاری تسر کنت، آگه ای کارا کرت یا نه کرت باز زوتی خشمینه بیت، شه دپی پوچین هبر دره بیت، هبر دانتی ادبا شه هوشا بارت، ویل و بی تامین هبر که شه انسانی شانا در انت دنت که ایش وت خشمی نشان انت، رد و بدی گشگی آسردشمنی و بد بری انت، آگه لوپی کسی گون ته په گندگی سر مه زوریت و شه ته زار مه بیت و به تی تاوان رسینگی پکر و خیالا مه بیت، جوان ایش انت که وتی خشما به وده و وختی بوری و سارو هوشا به سرا داشتگ بی که ویلین و پوچین هبری شه دپا در مه کنی که نتیجه و آسری گندگ بیت و دگری را بتورینیت.

همیکه کسی خشمینه بیت، چو گنوی نه زانت که چیوه شیت و چیوه کنت، پمیشا گشت: قاضی که خشمین بوت، گهتر انت قضاوت مه کنت، پرچی که به خشم و غضبی وهدا په شری قضاوت کرتگه نه کنت و خشم آیرا شه په عدلین قضاوت کنگا چوته بارت. ایش خداوند ﷻ

حکم انت که وتی خشما بورت و شه خشم و غضبا پهریزت. اسلامی مزین پیغمبر حضرت محمد ﷺ گشتگیت: آکسیکه وتی خشما وارت ویره نه گیت آیی جاگه بی جا نه بیت و قیامتی روچا خدا آیی بازین گناها بخشاییت و شرین اجری دنتی.

معلمی تچ وتاگ:

* دیما شه نوکین سبخی بنا کرتنا، شه وانندگان هماسکین دیوکین جستانا سوچه کنت، که به سبخی برزگا لکتگ بوتگنت.

* شه وانندگان لویت که سبخی وانگی وهدا وتی کتابانی دیما بچارنت ویشکننت، وت سبخا په برزین تواری وانیت، نوکین گالاناگون مانایش به تختی دیما لکیت.

* په وانندگانی اوشکتنا کسانین مطلبی گشیت، گشتگین مطلبی باروا شه آوان لهتین جسته کنت، لویت که سی وانندگ چیزیکه دیما شه جستان اوشکتگنت یکواردگه شه برپه برزین تواری بگشت.

وانندگانی تچ وتاگ:

* به سی بارا هرباری په خشمی ایر برتنی پایدگی بارا هیره دینت.

* چیزیکه معلم په اوشکتنا گشیت کوشکننت، جستانی پسوا دینت و سی وانندگ چیزی که دیما شه جستان اوشکته یکواردگه شه بر په برزین تواری گشت.

شه وت کرتن:

عزتمندین معلم په ایشی که مالوم بکنت که بارین وانندگ سبخا په شری هیل زرتگنت اگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکننت، سوگه و راهشونیه کنت.

کسویین کار: واجین معلم راهشونی و سوگه کنت که خشمی گندگین آسری باروا ۴ کشکی کاسا نمشتانکی بکنت.

امانت ساتوکی

مخسد:

- * وانندگ سبخابواننت وبلکنت.
- * امانت ساتوکی کدرا بزانت.
- * و تراگون امانت ساتوکیا هیل بدینت.

جست:

- ۱ - امانت ساتوکی چیا شنت؟
- ۲ - کسی تا انون چیزی به شما امانت اشتگیت؟ چون ساتتگت.
- ۳ - شما تا انون چیزی کسیا امانت اشتگت؟ چون ساتتگیت.

یکی شه اسلامی پاکین دینی سوگه وجختان، ایش انت که مسلمان باید انت، امانت ساتوک بنت و هر چیزیکه شه دگرئ نیمگا به امییا امانت اشتگه بیت، په آیی په جوانین ساتنا دلگوش بکنن وامانتا هما رازیکه به اما دانگه بیت دُرا و سلامت بساتن و شه آیی مه زورن، به ای بارا امی مزین راهشون حضرت محمد ﷺ امانت ساتوکی په اما جوانین درور و چیدگ انت که وتی راهی چراگی ورا زانته و دگرئ امانتا په شری بساتن.

به امی مردمانی میانجینا ای متل و گالوار داب انت که گشت: امانتا حاک خیانت نه کنت و پراستی چوش هم انت، باز واران دیستگ بوته وهدی که کسی جای روت و آدگه آیرا درسته نه کنت و په جانیرنت، وهدی که روچی پوره بنت و ملکوت ساهیه گیت و مریت، شه آیی وتیان کسی به سرئ چیری نه انت، دگه تاوهدی که آیی درستی و وارث ودیه بنت آیرا امانت به حاکا کلنت، دگه حاک ای امانتا خیانت نه کنت وساتیت.

مردم وتی امانتا به کسی سرا که باور دارنت کلنت و دلجمی دارنت که آوانی ای امانت په شری ساتنگه بیت، امانتی ساتن آنکس کدر داریت که به قرآن مجیدا امانتی ساتن یات بوتگیت و سوگه کرتگ بوته که امانتا په شری بسات و به وهدده و وختی پدوارگ بدیت و امانت داری و امانت ساتنا شه مسلمانانی جوانین و نیکین خووتبان زانت.

گیشترکی مردم وتی مال و آل، ازباب و وسیله وزرا امانته کلنت، انچو همه بیت که کسی اړ بیت که په کاری تسررسینگا گون وتی کهول و بال و بچان په چنت روچی یک سون و نیمگی بروت و به ایشی اړ بیت که وتی گس و یا مالا نا به دگریا امانت بلیت. هما مردمیکه ای باور به سړی بوته و چیزی به آیا امانت اشتگ بوته باید انت شه سدک دل امانتی ساتنا وتی وظیفه بزانت و آیراپه شری بساتیت.

آگه کسی مردمیا زر امانته کلیت، امانت ساتوک نه باید انت بید امانتی واوندی ازم و موکلا شه ای زران کت بگیت و همیکه امانتی واوند دیمه گردینیت و وتی امانتا لویت بیدی کمی و تاوانی آیی امانتا پوره پدوارگ بدنت.

اسلامی مزین پیغمبر دیمما شه ایشی که گون بی بی خدیجه (رض) گس بکنت به آیی دیمما باز باور ودی کرت، پمیشا آیی بازین زر و سرمایه و بگی اشترا حضرت محمد ﷺ دات و آیرا وتی وکیل گپت که گون آیی زر و مالا سوداگری بکنت، خدای رسول هرسونی که دیمه گردینت و هر نیمگی که شت و کات شه پاکین نیت و ارادی که داشت به سوداگری بازین پایدگ و کتی به دستا کاورت و په بی بی خدیجه (رض) رسینت.

اما که اسلامی مزین پیغمبر حضرت محمد ﷺ پدروک و امت ان و آیی نیکین کردار امی راهشون انت، باید امانت ساتوکی کدرا بزانت و آگه کسی به امیا چیزی امانته کلیت، امانتا په شری بساتن و به وهدده و وختی پدوارگ واوندی بدین.

معلمی تچ و تاگ:

* نوکین سبخی سرگالا که امانت ساتوکی انت به تختی دیمما لکیت و دیمما شه سبخا شه وانندگان سکین دیوکین جستانا که به سبخی برزگا لکتگ بوتگنت سوجه کنت. شه وانندگان لویت وتی

کتابانی دیما بچارنت و بشکننت، وت سبخا په برزین تواری وانیت، نوکین گالاناگون مانایش به تختی دیما لکیت.

* لویت دو وانندگ سبخا په رون په برزین تواری بوانت.

* شه وانندگان لویت سبخا بیتواری بوانت و جایکه نه زانت سوج کنت.

* په وانندگانی اوشکتنا مطلبی گشیت، اوشکتگین مطلبی بارواشه آوان جسته کنت.

* شه سی وانندگا لویت که په رون چیزیکه دیما شه جستان اوشکتگت یکواردگه شه بر په برزین تواری بگشت.

وانندگانی تچ وتاگ:

* دو وانندگ گوستگین سبخا په برزین تواری واننت.

* سکین دیوین جستانا کوشکننت، پسوانی پکرا بنت، معلمی توارا که سبخا برزه وانیت کوشکننت، نوکین گالاناگون مانایش شه تختی دیما به وتی کتابچهان لکنت.

* دو وانندگ سبخا په رون په برزین تواری واننت.

* مچین وانندگ سبخا بیتوار (کرار) واننت، جایکه نه زانت جسته کنت.

* چیزیکه معلم گشیت کوشکننت.

* اوشکتگین مطلبی باروا جستانی پسواگشت.

* سی وانندگ په رون چیزیکه دیما شه جستان اوشکتگه یکواردگه شه بر په برزین تواری گشیت.

شه وت کرتن: عزتمندین معلم په ایشی که شه وت بکنت که بارین وانندگ سبخا په شری هیل زرتگنت آگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکننت، سوگه وراهشونیه کنت، همی راز په وانندگانی لکتی مهارتی پرواک کرتنا په آوان چنت جمله گشیت.

کسویین کار: عزتمندین معلم وانندگانا سوگه کنت که ای سبخا بوانت و چیزیکه شه آبی هیل زرتگنت کاسی پنچ کشکا به وتی کتابچهان بلکنت.

انار ئ دانگ

مخسد:

- * وانندگ سبڤا بواننت وبلكنت.
- * نوکين گالانى مانا بزانت.
- * شاعرئ جذبگ و مارگا به پيرين باگوانى زحمتان بزانت.
- * په انچين شيرانى گشتنا سرو دل ودى کنت و شوقمند بنت.

جست:

- * کاروزحمتئ کدرئ باروا شیرئ اوشکتگت؟
- * بش وزول ودار و درچک کى کارئ سږ و برکت انت؟
- * آکه به وتى ورنایيا زحمت کشته و نیال و درچکى مزى کرته ورودينته و انون پيرومزن انت شه اما چیه لوټيت؟
- * آکه اما مروچى په درچک و نیالانى ساتنا کوشست کنن چون انت؟

چیا پرنجی
 ای سورین دانگان
 ای سورین دانگ انت
 سورین اناری پُر شه آبا دانگ انت سورین
 نه انت هنی
 توزانا سورکنی دستان په مستی شادیی روچان
 نه انت هنی هون انت
 ای بی وسین پیره مردین باگوانی تنکین هون
 تنکین هون
 بلی سورین
 نه ونت هنی، ای هون انت باگوانی هون
 بزگین پیرین
 مه پرنج ای دانگان سورین
 که چو لالا ترینت برشکنت
 اناری دانگ انت سورین، شه هونا پُرسور انت
 مه پرورش نازرکین اِپالانا !!
 مه لُتار کاگدین بلگان
 مه پرنج ای دانگان سورین
 نه ونت هنی
 ای هون انت
 پیرمردین باگوانی تنکین هون
 وتی هونان تنک کرته

که ای ٲو بنت مزن بنت
بندی سایی ٲیری
ای بی وس وای بی کسا
شپانی کٲ کته دراجین سارتین زمستانی
گون لوٲین جان، شپادین ٲاد
درستین شٲ ٲم گون استاران
هزارگشتان ای بی وسا
ای ناوسا
وتی درٲکانا آٲ داته
سرنی ٲوٲ وراست بوته
جتگ بیلا و آٲ بسته
ای دراٲانا
گون ای راز و ای ٲیما
رودینته و ٲوکرته
ٲه ای رنگا وتی هونانا آٲ کرته و تاجینته
ای سورین دانگان که ٲو لالا ترینت، برشکنت و خندان انت
ای نه انت هنی ای هون انت
ٲیره مردین باگوانی هون
تنکین هون
که مان گیته و رودینته و ٲوکرته
ای سورین دانگان
که ٲو لالا ترینت، برشکنت و خندان انت

مه پرنچ ای دانگان سورین

نه انت هنی

ای سورین دانگ انت سورین اناری، پُرشه آپا دانگ انت سورین

مه کتین روچان ایشانی

بل چارروچ دگه برشکنت و خندان بنت

که پیرین باگوان وش بیت بگندی وت گون وتی چمان

چیا؟

گون ناز رودینته ټو کرته ای لاله ی دانگان سورین

که ته کنی آماچ وتی مستیی روچانی

وتی شاییتی پاسانی

آه وصد ارمان ! !

زاری زار په ای روچان و ای پاسان

که هون آدمی چکی بهابیت چنکس ارزان

آجو (بلوچ)

گال بزانت

ترپنت ببلنت

برشکنت گروکه ورنٹ

آدمي چکی آدمی زاگی

اټالانا باشلوکانا

لټار لگت موش

شپادین پاد لوچین پاد

معلمی تچ و تاگ:

* نوکین سبخی سرگالا که اناری دانگ انت به تختی دیما لکیت و شه وانندگان دیما سکین دیوکیں جستانا سوجه کنت که به سبخی برزگا لکتگ بوتگنت.

* شه وانندگان لویت وتی کتابانی دیما بچارنت، بشکنت، وت سبخوا په برزین تواری وانیت، نوکین گالاناگون مانایش به تختی دیما لکیت.

* شه دو وانندگا لویت که نوکین سبخوا په رون شه کتابی دیما بواننت.

* په وانندگانی اوشکتنا مطلبی گشیت، اوشکتگین مطلبی باروا شه آوان جسته کنت، شه سی وانندگا لویت که چیزیکه اوشکتگنت شه بر په رون بگشت.

وانندگانی تچ و تاگ:

* معلمی هبرانا کوشکنت، گسویں کاری کتابچهانا نشانه دینت.

* معلمی توارا که سبخوا برزه وانیت کوشکنت ونوکین گالاناگون مانایش شه تختی دیما زورنت.

* چیزیکه معلم گشیت کوشکنت، جستانی پسوا دینت و سی وانندگ په رون چیزیکه اوشکته شه بر په برزین تواری گشت.

شه وت کرتن:

عزتمندین معلم په ایشی که شه وت بکنت که بارین وانندگ سبخوا په شری هیل زرتگنت آکه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکنت. په وانندگانی لکتنی مهارتی پرواک کرتنا چنت جمله په آوانی لکتناگشیت.

گسویں کار: عزتمندین معلم وانندگانا سوگه کنت که اناری دانگی شیرئ مانا کسانین ډولی به وتی کتابچهانا بلکنت.

بادهوایی گندگی

مخسد:

- * وانندگ سبځا بواننت وېلکنت.
- * شه بادهوایی گندگیا سی بنت.
- * وټرا شه بادهواییا بسانتنت.

جست:

- ۱ - بادهوایی و کبرچونین خو وټبی انت؟
- ۲ - بادهوایی زیان کنگی راه گجام انت؟
- ۳ - آگه کسی را درسته کنت که بادهواییه کنت باروی هبر داتگه کنت؟

سرا بزنان که بادهوایی چیا شنت؟ رندا آهسری باروی هبر بدین. باد هوایی وکبریک انچین حالتی انت که بنیادم وټرا وټی دیما وټی پوستی تنها شه دگران ټو و مزن تره زانت، بادهوایی علامه ونشان شه مردمی ډولا یعنی روگ و آیک، گپ و هبر کرتن، و جال و برز بوتنا درایت. همیکه مردم به وټ کمالی دیست و چوش گت کرت که ای کمالا دگری نه داریت ویا آگه داریت کمتر انت، گلپان آبه حالتی رسیت که وټرا شه دگران دیمترو برزتره زانت، پمیشا دگه حالتی سریه کیت که وټرا برز بها بکنت و وټرا پسند بکنت.

لهټین وهده بادهوایی به اصل و نسبا برگردیت، چوکه کسی بگشیت: من.... زاگون منی پس کومی کماش و مزن انت، یا سرکاریین برزین منصبی واوند انت، نوک ودی بوتگین موټری داریت یا انچین مردی که شه دگران، براهدارترووش ترین، ډول ودروشمی داریت، یا

که نه زانین بالادی برزانت، پمیشا دگه به چمی کمه کاینت و به وتی منا آوانا کم یا په سبکین چمی گندیت و وترا واک و توکی واوند ودگرانابی وس، بد راز و چیردست پکره کنت ادا انت که باد هواییه بیت.

باد هوایی و کبردگه بازین سبب هم داریت که میچانی بن چمگ یکی انت و آیش انت که بنیادم په وت کمالی جوړ کنت و دگراناشه وت کستر و بی کمال بزانت و نه من بیت، دیستگ بوتگیت دو ورناییکه صنفی تنها پاناد به پاناد نشتگنت و یک بُنگالی سراپ و هبر کرتگنت، یکی شه آوان آدگری هبرا، نه منتگیت و وترا سرپد تر زانتگیت و آدگه په کستکا آیی جوانین و شرین هبرا، نه منتگیت و آیرا بد و ردگشتگیت. به میانجینش تالی و شوری و دی بوته و هبری پیسلا په وتی معلما کلنت. همی که معلم صنفی تنها آته و هبراشه آیی سوچ کرتگنت، دگه هما که هبری گون معلمی کولا نزنیک و بربر بوتگیت و ترا سرپدتر و پوتر پکر کرته و شه بادهوایی و کبرا به هوا بال کرتگیت.

بادهوایی شه کاسبی و هنرا هم و دیه بیت، شیره زالی زی وگپدانی را شریا زانت و په شری هورت دوچیه کنت، نام و توار برزه بیت، کسی قانون زانتی، شه قانونا سرده کاریت و جوان و په کشین کا گدو عریضه لکیت و به وتی جاگه و سیمـا میرزای ناما یانه بیت. دگری موپرانا په شری جوړه کنت و عییش گیت، ای میچین کارا په و ته کنت، مگه تهیش لهتین و دیه بیت که بادهوایی و کبره کنت و وتی کاسبی و هنرا به دگرانی سرا برزبها کنت، ای رازی مردم سادگ انت و نه زانت که آوانی کمال به دگرانی کمال و هنری دیما سک کسان انت و نه کرزیت که و ترا شه دگران مستر بزانت و باد هوایی و کبر بکننت، که ایش وت ناسریدی نشان انت و آوانی نازانتیا درشان کنت و مردما به دگرانی دیما سبک و کمه کاریت، کبر مردمی اعتبارا جاله کاریت.

انون که گون بادهوایی نخس و تاوانان درستی بوتن، باید به علاج کرتنی پکری بن. یکی شه بادهوایی گارکنگی علاجان که بن خشت زانتگه بیت وانگ وزانگ انت که بنیادمانی مجگانی تنها علمی روشنی رسینوک زانتگه بیت، هما که ناسرید تر و کم علم انت آیی بادهوایی گیشتر انت و هما که عالم ترانت شه باد هوایا دور ترانت و و ترا دگرانی کستر زانت و مدام وتی مزنانی

راهشونی و کردارانا وتی راهی چراگ زاننت.

اسلامی مزین پیغمبر حضرت محمد ﷺ مدام سادگین زندگی داشت و گون اړ و محتاجان مدت و دستگیریه کرت، سرآیکه برزین جاگه و مقامی واوند ات و ترا شه دگران برز تره نه زانت ووهدی که گون وتی یار و دوستان به دیوان و مجلسات به خاصین جاگهی نه نشت و اگه نادرستین مردم به آیا کاری بداشتیننت، په آیی دیدنا کانتت و شه دگران سوجه کرتنت که حضرت پیغمبر ﷺ گجام انت. دگه مردم آیرا نشانه دانتت. حضرت محمد ﷺ به وتی عمرا کسی را گندگین هبری نه داته و بیهودگین هبر نه گشتگیت و په برزین تواری نه هندته و سُبکین کرداری تسرنه کرتگیت.

امی مزین پیغمبری ای نیکین برزین صفت مچین مسلمانانی راهی چراگ انت و مسلمان کوشست و تلواسگه کنتت که پورهین پیمی آیی پدروکیا بکننت و و ترا شه هر رازی کبر و بادهوایا دور بسانتت.

معلمی تچ و تاگ:

* شه دو واندگا لویت گوستگین روچی سبخی یک یک بارا په برزین تواری بواننت.

* نوکین سبخی سرگالا به تختی دیما لکیت و دیما شه سبخوا شه واندگان سکین دیوکین جستانا که به سبخی برزگا لکتگ بوتگنت سوجه کنت که واندگانی پکرا به سبخوا بگردینیت.

* شه واندگان لویت وتی کتابی دیما بچارنت، بشکننت، وت سبخوا په برزین تواری وایت و نوکین گالانا گون مانایش به تختی دیما لکیت.

* شه دو واندگا لویت که په رون سبخوا په برزین تواری بواننت.

* په واندگانی اوشکنا مطلبی گشیت. اوشکتگین مطلبی باروا جسته کنت. شه سی واندگا

لویت چیزیکه دیما شه جستان اوشکتگنت یکوار دگه شه بر په برزین تواری بگشت.

واندگانی تچ و تاگ:

* سکین دیوکین جستانا که معلم سوجه کنت کوشکننت و به پسوانی پکرا بنت.

* معلمی توارا که سبخوا برزه وایت کوشکننت و نوکین گالانا گون مانایش شه تختی دیما به

وتی کتابچهان زورنت.

* دو واندنگ سبځا په رڼ په برزین تواری وایت.

* هما مطلباً که معلم په آوان گشیت کوشکننت، جستانی پسوا گشت و سئ واندنگ شه
بر چیزیکه اوشکته په برزین تواری گشیت.

شه وت کرتن:

معلم په ایشی که مالوم بکننت که بارین واندنگ سبځا په شری هیل زرتگنت آگه نه شه آوان
لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکننت، سوگه وراهشونیه کنت.

کسویین کار: عزتمندین معلم سوگه کنت که ای سبځی مانا کسانین ډولی ۷
کشکی کاسا به وتی کتابچهان بلکننت.

موزیم کدری زانتن

مخسد:

- * واننگ سبھا بواننت و بلکنت.
- * موزیمی کدرا بزانت.
- * گوستگین کھنین و غدیمین جاگہ وھندانی کدرا بزانت.

جست:

- ۱- موزیم چه کدری دارنت؟
- ۲- موزیمانی چیزانی ساتن کی وظیفہ انت؟
- ۳- آگہ به وتی ده و ہلکانی نزنکیا غدیمین چیزی گندن چون کنن؟

هرملتى شه وت كهڼين گوستگى راجدپتر و دود و ريډگى واوند انت، همى ملتى دود و ريډگ و راجدپترى په جاه آورتن شه آبي ديرين گوستگ ووهده و پاسا سى وسريد بوتن و آبي ديرين كهڼين منتگين ياتگار چو جوړكړتگين غديمين اثر، شكل وډول، كهڼين ماړى، لويى و كاسگ، زام و سگار آوهده و پاسانى دود و دابانى دگه وړوړى لك و تروك و وسيله، نبيستگ بوتگين پوست و كاكد و دگه ايش مچين كهڼين گډو و ميراث انت كه شه بازين كرن و پيرپان متنگت، ايش شه جتا جتاين سبيان به غديمين كهڼين آبائى تها به حاكاني چيرى لويين جاگهان متنگت كه آوانى در آورتن هر كسى كارى نه انت بلكين تانكا دانندگ و زانتكار اى چيرمنتگين چيزانا ودى و شه دك و غديمين خرابهاني دلا كشتگه كننت.

په ايشى كه گوستگين دور و باريانى منتگين پر بهان گډو و ميراث كار و زيان مه بنت په آوانى ساتنا باز دلگوشه بيت، كه همايكه كسان و شه يك جاگهى به دگه جاگهبرتگه بنت په آوان موزيم جوړ بوته و همايكه برتنى وړ نه انت به هما جايكه انت ساتنگه بنت.

امى عزيزين وطن افغانستانى كهڼين ياتگارين جاگه كه در شه موزيما به وتى هماغديمين جاگهان انت و په هر كسابى مټ و بى مثالين ديستنئ وړى جاگه انت ايش انت: كابلې شيردروازى كوهى سرى برزين پسيل (ديوال)، باميانى ولايتى بودايى بُت، كندوزى ولايتى آبي خانمى بُت، ننگرهارى هډه يى ياتگار، هرات و غورى ولايتانى منار، بلخى شار و دروازگ، هلمندى ولايتى بُستى كلات، كندهارى ولايتى چل زينگ، نيمروزي ولايتى سار وتار (غلغلى شار) و بازين دگه... اى مچين امى وطنى سريپاچين موزيم گشتگه بنت كه آوانى ساتن امى مچانى يگجايين وظيفه انت، امى دود و ريډگى بدوا شه لهتينانى ناسرپديا كټ گپته وپه وتى شومين مخسدانى رسگا گون كمين زرى بازين اثرانا زيته و درملكان په غچاغى (دزى و چيركايى) برتنگت و گون امى سريپاچين موزيمان هم سكين دشمنى كرتنت و باميانى بتانا كه بالادش ۵۳ متر است ډاليننت، دگه موزيمانانا هول كرتنت كه هچبر انچين بى توريى نه بوت.

موزيم اصلا دو ډول انت.

۱- سردرا و مالوم.

۲ - چیر

سردرا و مالوم: هما انت که دیمترا نامش گیتگ بوت.

چیر: هما انت که ماریانی تنها نچین داتگ بوتگنت و آهم سی وړا انت:

۱- دستی جوړ کرتگین اثرچو:

کسانین اثر، گسی (لوگی) دیل وبرا هی لک و تروک.

۲ - کهنین آکتاب و سیایگانی موزیم که گون دستان لیکته بوتگنت و کرانش نکش و براه دار کرتگ بوتگیت که سیایگ و کاگدانی دیما یا پوستانی سرا لکتگ یا کاشی و سنگانی سرا سیایگ و نکش بوتگنت چو کابلی ملین آرشیفا.

۳- کابلی ملین گالری که ادا شکل و رازیکه نکش بوتگنت ساتگ بنت و همی وړا گوری پچ و لیبسانی موزیم انت.

کابلی موزیم شه وړ وړی بازین اثرانی دارگی سببا به ای سیم ودمگی ملکان بی مپ انت، افغانستانی اسلامین جمهوریی دولت گون ملل متحدی یونسکوی مددا چیزی شه پلنگین اثرانا ودی کرتگیت، پدوارگ به وطنا آورتگیت و به موزیما اشته. سری بازین بی توریان که به چنتی سالان گون امی تاریخین کهنین اثرانی موزیمان بوته، انگته هم امی وطن، شه ربیدگین کهنین خزانگ و ناپاین گنجان پرانت، که ایشانی ساتن و خوندی کرتن سرکار ومچین هموطنانی زمه واری انت، ایش مچانسی وظیفه انت که وتی تاریخی پر بالگین گوستگین دور وباریانی پربهاین اثرانا که په اماگلد و میرائی وړا منتگنت آوانی کدرا بزنان و په وتی آیوکین نبیرگ و اوبادگان بساتن. آگه به لوگا کهنین سکه (زر)، کوزگ، قلمین کتاب و دگه چیزی که تاریخین گوستگی بدارنت داشتگ بن، آوانا به موزیمان برسینن که اودا په جوانی ساتگه بنت. وتی ملین زمه واریا په شری تسر کرتگن. همی راز هچبر به غدیمین جاگهان که اودا کهنین چیزانی بوتنی گته بیت، شه وتی دیما، و تسر کرم و کود مه سندن، بزنان که تاریخین کهنین اثرانی ودی کرتن و شه حاکا در کرتن و ساتن امی کار نه انت. آگه گندن که کسی وت سر و چیرکایی ای کارا

کنت، آیرا میلن و بگشن که منی براس ای کار منی و تی نه انت.

معلمی تج تاگ:

* سبخی سرگالا که موزیم انت به تختی دیما لکیت و په وانندگانی پکری نزینک کرتنا شه آوان سکین دیوکیں جسته کنت.

* سبخا په برزین تواری وانیت، نوکین گالاناگون مانایش به تختی دیما لکیت.

* شه دو وانندگا لویتیت که سبخا په برزین تواری بواننت.

وانندگانی تج وتاگ:

* معلمی هیراناکوشکننت، گسویں کاری کتابچهانا په چارتنا به میزانی سرا کلنت، وتی هوشا به معلمی سوگه وراهشونیان گرت.

* دووانندگ گوستگین سبخا په برزین تواری وانیت.

* سبخا هیل زورنت ونوکین گالاناگون مانایش شه تختی دیما به کتابچه لکنت.

* چیزیکه معلم گشیت کوشکننت، جستانی پسوا دینت.

شه وت کرتن:

* معلم په ایشی که شه وت بکنت که بارین وانندگ سبخا جوان هیل زرتگنت شه آوان لهتین جسته کنت، پسواناکوشکننت، سوگه وراهشونیش کنت.

گسویں کار:

شمی هرگجامی په امی شار امی گس انت ۷ باروا پنچ کیشک به وتی کتابچهان بلکت.

ویل خرچی

مخسد:

- * واندگ سبځا بواننت و بلکنت.
- * ویلین خرچ کنگی تاوانا بزانت.
- * به ویلین خرچی جاگها پسان کرتنی پکرا بنت.

جست:

- ۱ - ویلین خرچ کنگ کټ داریت یا تاوان؟
- ۲ - آگه ویلین خرچ کنگی جاگها به پسان کرتنی پکرا بن چونه بیت؟
- ۳ - ویل خرچی خوگرگی یا چون انت؟

ویلین خرچ کنگ ایش انت که کسی در شه اړ و لوټگا چیزی خرچ بکنت، ایش خرچ کنگ نه انت بلکین گون اسرافا هم وړ و هم کوپگ انت، پو و سرید هما انت که به ای بارا دلگوش کرته و نه تانکا ایش که ویلا خرچه نه کنت بلکین پسانه کنت و نه لوټیت که یک افغانی ویلا خرچ بیت. انچایک افغانی زری حساب نه کیت که کسی چمی دیما بگیت بلی آگه هپتگ، ماه، سال و ده سالی پسان کرتگ ویگجناز آورنگ بنت و یکوارا حساب کرتگ بنت بازین زریه بنت و به وختی مزنین اړ و ضرورتی دیماگپتگه کنت.

شه ویل خرچی وړ وډولان ادا مثالی را بیان کن، مرید ورناین واندگی انت به وتی کیتوا مبابلی گون وت چاره دنت که وتی اړو ضرورتا بوجیت، همیکه سهیه بیت که به شارا نوکین ډولئ مبابل آته په ډیل و چم هم چمی خاطرا ای ډیلی ټکر شه نوک آتگین مبابلان زینت و وت هم جوان زانت و گندیت که هما دیمی یکن هم آبی اړا بوجتگه کرت، دگه ایش روش

ودراین ویل خرچی زانتگه بیت.

آباید پکر کنت که آگه وت ای زرانا کار نه داریت، به لوگی تنها دگری کارداریت و آگه هیچکسا کار نه انت دگه په وتی هلکی مسیت و یا مکتبی آباتیا کمک بکنت، یا یک خوار و بی وسی را کمک بدنت، بی ماس و پسین یتیم و یا جنوزامی را دستگیری بکنت و یک شل و لکی را مدد بکنت، یعنی انچین کاری بیت که گون وت و دگران کمک بیت.

ویل و ناخستین خرچ کنگ، و ترا به چم همچمی که جوانین آسر و نتیجی ندریت گون کرتن شر نه انت، باید انسان باز دورا پکر کنت و بزانت که مدام به یک حالا نه انت، وهدی که زر و هستیی و اوند انت باید و ترا زیان مه کنت و وتی ایشک و آشکی حک و حکدارو نادار و بیوسانا شه هوشا مه بارت و ای رازی راه سلوکی به دیما بگیت که باندی روچا شومانی مه کشیت.

اسلامی پاکین دین که هروهدا اما را به جوانین و نیکین کاران راه نشان دیوکی و سوگه کنت و شه ناوړ و ویلین کرداران منع کنت اسرافا گندگه شیت و نه لویتیت که کسی اسراف بکنت و مدام سوگه کنت که اسراف و ویل خرچی مه کنت و نعمتانا ویلاشه دستا مه دیت. گون ای حکیکتی زانتنا، که هستی و نعمتانی ویلین شه دستا داتن و خرچ کرتن شر نه انت و میانین خرچ کنگی راه سلوکی بدیما گپتن و به کتوک و خیرین کاران، خرچ کنگ تاوانی نه داریت باید شه هما چیزان که دارن په بود و جوانی خرچ کنن که به دگه و هده وپاسی گون سکی و تنک دستی دیم په دیم مه بین. معلمی تچ و تاگ:

* نوکین سبخی سرگالا به تختی دیما لکیت و شه وانندگان سبخی سکین دیوکین جستانا سوجه کنت.

* شه وانندگان لویتیت که وتی کتابانی دیما بچارنت و بشکنت، وت سبخا په برزین تواری وایت و نوکین گالانا گون مانایش به تختی دیما لکیت.

* لویتیت که دو وانندگ په رون ای سبخا په برزین تواری بواننت.

* وانندگان سئ باره كنت كه گون وت په ويل خرچيى تاوانى باروا هبر بدينت.

* په وانندگانى اوشكتنا مطلبى گشيت.

وانندگانى تچ وتاگ:

* سكين ديوکين جستناکوشکنت، به پسوانى پکرا بنت.

* معلمى توارا که سبخا برزه وانيت کوشکنت و نوکين گالاناگون مانايش شه تختى ديما به وتى کتابچهان لکنت.

* دو وانندگ سبخا په برزين تواری واننت.

* چيزيکه معلم په اوشکتنا گشيت په باز دلگوش کوشکنت.

* په اوشکتگين مطلبى باروا جستاني پسوا گشت.

* سئ وانندگ په وار چيزيکه ديما شه جستان اوشکته يکواردگه شه بر په برزين تواری گشت. شه وت کرتن:

عزتمدين معلم په ايشى که شه وت بکنت که بارين وانندگ سبخا په شري هيل زرتگنت آگه نه شه آوان لهتين جسته کنت، پسواناکوشکنت، سوگه وراهشونيه کنت و په آوانى لکتنى مهارتى گيش کرتنا چنت جمله گشيت که بلکنت.

کسويين کار: عزتمدين معلم وانندگانا سوگه کنت که په ويل خرچيى باروا شش کشکى کاسا نمشتانکى بلکنت.

مرک آروک (مخدرین چیز)

مخسد:

- وانندگ سبځا ٻواننت وېلکنت.
- مخدرین چیزانی تاوانا بزانت.
- شه مخدرین چیزانی عملیانی گندگین زندا سی بنت.

جست:

- * مخدرین چیزانی ناما گشتگه کنت؟
- * مخدرین چیزانی تاوان چی انت؟
- * مخدرین چیزانی عملیانی زند چون انت؟
- * پیچی باید شه مخدرین چیزانی عملا دوری کنن؟

مخدرین چیزانی عمل بنیادما گون گندگین روچان دیم په دیمه کنت، همایی که عملیه بنت، نه تانکا ایشکه وتی دُرایا شه دستا دینت بلکین و ترا به دگرانی دیمما کم و جاله کارنت. اسلامی پاکین دین شه هما سروهدان مچین آ چیزانی کارمرز کرتنا که کم یا گیش نشیه دارنت، بنیادما بی سد و ساره کنتت په دُرایی وجوریا تاوان ودیه کنتت و به مجگ و پکری سراجندگین تاثیر پربنت سک گندگ گشتگیت.

په ایشی که جهانیین کچانی، مخدرین چیزانی دیم گپتگ بیت، شه ملل متحدی نیمگا بین المللین چاری گرگی کمیٹی جوړ و کارا بنا کرتگیت که شه وتی جوړبوتنا تاوان په مخدرین چیزانی دیمگیری و منع کرتنا کاریین تچ و تاگانا تسر رسینتگیت.

نسوار، سیگار، چلیم، چرس، شراب، تریاک و پودر و دگه شه مخدرین چیزان انت که هرگجایی کارمرز کرتن په بنیادما تاوان داریت.

نسوار که به ملکا گیشتر داب انت و مردم به لنتی چیرا پوک دینت و یا لهتین به وتی گینا پیشک کشت باز سک تاوان داریت، تاوانی ایش انت که یکو دنتانانا خراب کنت و به دپا گندگین بوی ودیه بیت و هبر به جای رسیت که بنیادما گون سرطانی ناجوریا دیم په دیمه کنت. چلیم و سیگاری کارمرز کنگ بنیادمی پیی خرابی سببه بیت و هم کشوکی ناجوری گون وت دارنت.

چرس، شراب، تریاک، پودر و دگرانی کارمرز کرتن و کشگ مردمی نادرایی سببه بنت و ای چیزانی عملی روچ په روچ لاگر و بی وسه بنت، خون و گوشتش هشکه بنت ورنکش زرد ه بیت. مخدرین چیزانی عملی به وتی منا په وتی وشال ساتنا عمله کنتت مگه به حکیکتا انچوش نه انت، آ وتی دُرایی وجوریا که مزین نعمتی انت گون خطرا دیم په دیم و ترا به مرکئی کندها نرنکه کنتت. بید ایشی مخدرین چیزانی عملی په وتی عملی دستا آورتنا وتی پاکین دارایا شه دستا دینت و گون هرروچی گوزگا ای عمل به سریش گیشه بیت و هبر به جای رسیت که و ترا ساتنگه نه کنتت و هرچون که بیت باید وتی عملا بگرت و آگه زرو دارایی الاس بنت دگه مجبور انت که په وتی عملی دستا آورتنا وتی دستا سونی دگران تچک کنتت، آلنکه نانی پکرا

نه انت. تانا و تانا عملی غما انت و همیکه زرش آوانی عملا پوره نه کرت، دگه هرچی که دستیش کپت پلنت و بها کنت که وتی عملا بزنت ووترا نشیه بکنت.

مخدرین چیزانی کارمرزکنوک کارکنگی واک و توکا شه دستا دینت، نه تانکا ایشکه په وت کاری کرتگه نه کنت، بلکین آوانی وتی و نزنکین حکدار و سیاد هم، شه آوانی دستا پازابه بنت و کرا کرا هبر به جای رسیت که شه اوستاتن و نشتنا، گون آوان دوریه کنت و آوانا شه گسا دره کنت. چنکس سک و دردینوک انت که مردمی جندئ عزیز، وتی و سیاد شه مردما دیم بگردینت ویزار بنت، نه تانکا ایشکه شه آیی وش مه برنت بلکین په آیی دیستنا هم وش مه بنت و آیرا شه لوگ و جاها در کنت. گون انچین رانده ین جاور و حالتی دیم په دیم بوتن هیچ انسانی را نه برازیت، انسانی شان و عزت شه مچین موجودان گیشترانت دگه پچی گون مخدرین چیزانی کارمرز کرتنا وتی شان و عزتاگون تاوان و خطرا دیم په دیم بکنت، افسوز به آیی حالا که وت وتراگون زبانی و زوا لیا دیم په دیمه کنت.

افغانستانی اسلامیین جمهوریی دولت، په مخدرین چیزانی دیم گیری و منع کرتنا، کتوکین گام گیج تسرکرتنه و مخدرین چیزانی خلائی جدوجهدی سرا آنکس دلگوش کرتنه که به وزارتئی کچانی اداره یی کاره کنت و به وطنی هر نیمگی په مخدرین چیزانی کشگ، بهاکنگ و زینگ و غچاگیی دیمگیری و منع کرتنا شپ و روچ کاره کنت.

همی راز امی عزتمندین دینیین عالم و دانندگ هم په مخدرین چیزانی دیمگیری کرتنا بازکوشست و تلواسگ کرتنه و کنت و هروهنده به مسیت و دگه جاگهان مخدرین چیزانی تاوان و خطری باروا هبره دینت و مردمانا سی و سریده کنت و په ای ډولی مردمانا شه ای گندگین عملا دوری کرتئی سوگه کنت، همیکه مردم شه مخدرین چیزانی عملی گندگیا سی و سر پد بنت و شه آوانی کارمرز کرتن، زیتن و بها کرتنادوری بکنت دگه امی هیچ هموطنی درایی و جوړی که په بنیادما مزین نعمتی انت گون خطرا دیم په دیمه نه بیت و مچین به وتی لوگ و هنداه په پت و عزت زندگی کرتگه کنت.

معلمی تچ وتاگ:

* واندگانا سى باره كنت كه گون وت سبځا بواننت.

* سبځا په برزین توارى وانیت، نوکین گالانا گون مانایش به تختی دیم لکیت.

* لویتت كه دو وانندگ سبځا په رون په برزین توارى بواننت.

* په وانندگانی اوشكتنا مطلبی گشیت.

په گشتگین مطلبی باروا شه آوان جسته كنت.

* شه سى وانندگا لویتت چیزیکه دیم شه جستان اوشكتگنت په رون یکوار دگه شه بر په برزین توارى بگشت.

* په لکتنى مهارتی گیش کرتنا چنت جمله په وانندگانی لکتنا گشیت كه بلكنت.

وانندگانی تچ وتاگ:

* معلمی توارا كه سبځا وانیت كوشكتنت، نوکین گالانا گون مانایش شه تختی دیم به وتی كتابچهان سیایگه كنت.

* چیزیکه معلم په اوشكتنا گشیت په شریه كوشكتنت.

* اوشكتگین مطلبی باروا جستانی پسوا دینت.

* سى وانندگ چیزیکه دیم شه جستان اوشكتته یکوار دگه شه بر په برزین توارى گشت.

* چیزی كه په آوانی لکتنا گشیت لکت.

شه وت کرتن:

واجین معلم په ایشی كه مالوم بكت كه بارین وانندگ سبځا په شری هیل زرتگنت آگه نه شه آوان لهتین جسته كنت، پسوانا كوشكتنت، سوگه وراهشونیه كنت.

گسویین کار: واجین معلم وانندگانا سوگه كنت كه مخدرین چیزانی تاوانی باروا پنچ كشكى كاسانمشتانكى بلكنت.

زوان راهبند (گرامر)

بلوچیی " زوان راهبند " یا گرامریه ایشی ادا آورتگ بوته که بلوچی زوانی تعلیمی شاگرد و هیل زوروک گون آوانی وانتن و پو وسرید بوتنا بلوچی زوانا گهتر و شرتریات بگرت. ای زوان راهبندی بربرکنگی پهرا بلوچی زوانی مزن نام وتوارین نویسوک و شاعر عبدالرحمن "پهوال" ستای وړی کوشست وتلواسگ کرتگیت، آیی ای زوان راهبندا په بلوچی زوانی قاعده وراه وراهبندانی نشان داتنا سادگ و آسانه زانت و گشیت که اما په ای زوانی راهبندانی باروا شه زبان شناسیی علمی دیما په هورت گندی نچارته و تانکا مزین قاعده وراهانا روش کرتگن، چیا که زوانی خاطرا پت و پول و آیی توارانی نشان داتن زبان زانتانی کار انت و مارا امیت انت که آیوکین ورزادگ و بلوچ پُسگ بری راها گام چست بکننت و وتی زوانی مچین خصوصیتانا په هورت گندی پت وپول بکننت و آیرا په بلوچ و غیر بلوچین واندگ و شاگردان چو جوانین راه نشان دیوکی پیش بدارنت..

جملانی جزو اجزا -

آگالی (کلیمه) ایکه شه آیی جمله، عبارت و کلام جوړه بنت کلامی جز و اجزا گشتگه بنت و آایش انت:

نام، صفت، ضمیر، فعل، قید، ارتباط، اصوات (توار) و روابط که شه ایشان به همی کتبا لهتینش آورتگ بوتگیت.

نام: نام هماگال انت که گون آیی مردم، حیوان و چیزی نام گپتگ و درگیتگه بیت چو:

۱- مرد، جن، ماس، پس، براس، گهار، بیبرگ، هانی، شیمرید.

۲- اشتر، مُرگ، مورینک، لگو، گوک

۳- گس، کدوگ، سنگ، شری، گندگی، کندهی

فعل: فعل هماگال انت که کار، مردمی یا چیزی حالتا به یکی شه سی زمانگان روش بکننت، دگه هر فعلی سی پکری واوند انت. کار یا حالت، زمانگ و شخص.

چو:

- احمد شت.

- احمده روت.

- احمده لوتیت بروت.

ادا سئ کار به سئ وهده و زمانگا نشان داتگ بوتگیت، برزگی سیکین جمله فاعل یا کنوکئ واوند انت. په ایشی که هرکاری راکنوک کنت، دکه به هر جمله یی تها "کنوک" باید بیت. هر جملی بنیادیین بار فاعل، فعل و مفعول انت. کنوک یا فاعل آانت که یک کاری کنگی نسبت به آیی داتگه بیت یعنی یک کارکنوکی بیت. چو:

امید شت، اشتراپ وارت، که ادا امید و اشتر هر دو کین فاعل یا کنوک انت که روگ وورگی کارا (فعلا) تسر سینتگنت. مصدر: هماکارانت که کسی یا چیزی بکنت مگه زمانگی واوند مه بیت چو: کپتن، گشتن، شتن و...

بلوچیی زوانا مصدرئ علامه و نشان (ت + ن = تن) انت و آگه نونی (ن) حرفا شه بلوچیی مصدرانی آخرا دور بکنن مطلقین ماضیا بدله بیت چو: کپت، گشت، کشت بعضی به ای خیالا انت که مصدرئ نشان (گ) انت که فعلانی ریشگی آخرا آورتگه بیت. چو: کپگ، کشگ، روگ، آینگ، مانگ، نندگ، زانگ، شانگ و... لازمی و متعدی:

به زوان راهبندا (گرامرا) فعلانا به دو کوتا "لازمی و متعدی" باره کننت و آوانی توپیرا انچوش روشه کننت:

لازمین فعل: هما انت که آیی فاعل روش و زانتگ بیت چو:

- اکبره هندیت.

- کریم روت.

متعدیین فعل: همانا که فعل شه فاعلا گوسته و مفعولا برسیته. چو:

- نصیر کتابا ونت.

- کریم تروکا وارت.

معلمی تیج و تاگ:

- * ای سبخئی سرگالا به تختئی دیما لکیت و شه وانندگان سکین دیوکیں جستانا سوچه کنت.
- * سبخا په برزین توارى وائیت ونوکیں گالاناگون مانایش به تختئی دیمالکیت.
- * شه دو وانندگا لوپیت که ای سبخا په برزین توارى بوانت.
- * وانندگانا سئ باره کنت که گون وت په جملانی جز واجزای باروا هبربدینت.
- * په وانندگانی اوشکنا مطلبی گشیت.
- * گشتگیں مطلبی باروا شه آوان جسته کنت.
- * لوپیت که سئ وانندگ هما چیزا که دیما شه جستان اوشکنتت یکواردگه شه بر په برزین توارى بگشت.
- * په وانندگانی لکتنی مهارتی پرواک بوتنا لهتین جمله په آوانی لکتنا گشیت.
- وانندگانی تیج و تاگ:
- * سکین دیوکیں جستانا کوشکنت، به پسوانی پکرا بنت.
- * معلمی توارا که سبخا برزه وائیت کوشکنتت، نوکیں گالاناگون مانایش شه تختئی دیما به وتی کتابچهان لکنت.
- * چیزی که معلم په اوشکناگشیت کوشکنتت.
- * اوشکنتگیں مطلبی باروا جستانی پسوا دینت.
- * سئ وانندگ په رون چیزیکه دیما شه جستان اوشکته یکواردگه شه بر گشت.
- * چیزی که په لکتنا په آوان گشتگه بیت لکنت.
- شه وت کرتن:
- په سبخئی شه وت کرتناکه بارین وانندگ سبخاهیل زرتگنت آگه نه شه آوان جسته کنت

گسویں کار:

واجین معلم سوگه کنت که ای سبخئی اولی تاکدیما به وتی کتابچهان بلکنت.

مایانی رند

مخسد:

- وانندگ سبخاواننت وبلکنت.
- شه ماینانی تاوانا سی وسرید بنت.
- شه ماینانی رندا دوری بکننت.

جست:

- کی ماینانی تاوانی باروا هبرداتگه کنت؟
- تا انون ماینی تاوانی بوتگی را دیستگت؟ گجا
- پیچی باید وترا شه ماینانی رندا دور بساتن؟
- جایکه ماین داشتگ بیت چون زانتگه کنن؟

ماین باز گندگ و کُشوکین چیزی انت که مردم آیرا نه گندیت، به گوستگین چنتی سالان به امی وطن باز ماین به دِگار اشتگ بوتگیت، به مرو جنگی وهدان ماین گیشترکی به سرکانی کر و دامون، پُل و بازاری پاناد و آپسرانی نزنکی و پوجی و امنیتین پوستهانی ایشک و آشکا کُرم کرتگ و اشتگ بوتگنت، ماین به بنیادم، دگه زندگ جان وموترو جنگین وسیلانی خلاپا کارمرز بوتگنت.

ماین چول دِ ولی شگل دارنت، یک رازی انچین ماین انت که گوندین زاگانی گوازی لک و تروکی رازا انت و همیکه کسانین زاگانی دستا کپت رندا شه دمی گوازی کرتنا ترکنت و مرک و تپی سببه بنت، دگه رازی ماین آ انت که تانکا مردمانا گون مرک و تپا دیم په دیمه کنت، موترو و پوجین وسیلانی خلاپی ماین هما انت که مزن تر انت و به حاکی تھا کرم کرتگه بنت که ایشانی تھا انچین ماین است که آگه یکین وارا موترو دگه وسیله شه سریش بگوزیت نه ترکنت بلکین گون موترو گوستنا گواته گرنت، ورندا شه آبی که چنتی موترو یا پوجین وسیله شه سریش گوست و گوات گپتنت ترکنت و موترو یا دگه وسیلانی تکر تکر بوگ و مردمی مرک و تپی سببه بنت.

ماین مردما همادما کشیت، دست و پادا بارت، چمانا کوره کنت، پوز و گوشا زوریت کر و کوت کنت، گسی نازاکین زاگ یا مزن و نان آروکا گیت، غم و سوگ کاریت و گوار و ماسانی سیاین چادرا گیشه کنت، مردمانی گل ووشالیا زینت و آوانا به غم و سوگی کونتی سرا نادینیت. ماینانی گیشتر دیمحونی کسانین زاگ انت، پرچی که زوت گوازیه ورننت. همیکه براهدارین چیزی که به ظاهرا گوازی وسیلی رازا داریت گندنت دگه زوت دستا گرنت، سی نه دارنت که انسانی بدواه به آوانی تھا ترکتنین چیز اشتگنت، یا همیکه شه گسا دنا رونت توپانی نه ترکتگین تیرانا (مرمیان) گندنت، شه ناسریدیا گونش گوازیه کنت که گون ای تیرانی ناگتاین ترکگا مرنت و تپی به بنت.

دِگارین ماین بنیادم، حیوان، کسان و مزن و مرد و جنا درسته نه کنت، هرکه گونی نزنک بوت زرابی گندیت و تاوانیه بیت و انچوزانتگ بوته که شه ماینی هر پنچ دیمحونیا (قربانیا) یکی کسانین زاگ انت که شه نازانتیا گوازیه ورننت و به هرچیا دسته پریننت. شه حسابی که ملل متحد گپتگیت هر سالگ نزنک پانزده تا بیست هزار مردم شه ماینانی

ترک‌گی سببا کشتگ و توانیه بنت.

همیکه جای روگی نیتا دارن باید به ای هبرا باز دلگوش بکنن که شه کهنکین پوجیین جاگه و هندان مه رون، همی راز کهنکین ده و هلکانی ایش و اشکی گوستنی وهدا، وتی هوشا بگرن که شه جایکه کهنکین جنگیین وسیله دیستگه بنت مه گوزن، همی رازشه جایکه اودا حیوانانی اړوک کپتگ بنت مه گوزن، که به انچین جاگهان ماینانی کرم کرتن ومنتنی گت باز انت.

په ایشی که ماینانی جاگه مالوم بیت و در کرتگ و بی اثر کرتگ

بنت به باز جاگه و هندان ماین پاکیی کارکنوک ماین ودی کرتنی کارانا تسر کرته و ماینانا ودی کرتگنت، چوکه لهتین جاگهان که ماین ودی کرتگنت یا اودا ماینانی ودی بوتنی خطر و ترس انت، گون سنگان که سور رنگ کرتگ بوتگنت نشانی کرتگنت که ایش تا یک حدی گون اما به خطری زانتنا کمکه کنت.

ایش ماس وپس و دگه هر مزنی ذمه واری و مسوولیت

انت که کسانین زاکانا شه ماینانی خطرا سی و سرید بکننت و بگشتت که به نادرا و نامالومین جاگه و هند و کهنین کلات و نارو جوانی کرو دامونا چار مه کنتت، به هرچیا دست مه پرننت که باز سک تاوان دارنت و زوتی مرک و پیی سببه بنت. باز دیستگ بوتنه که کسانین زاگ شه ماینانی ترک‌گی سببا مرننت، کوت و کوره بنت یا که دست و پادش گلپتگه بیت. انچین کسانین زاگ مکتبا شوتگه نه کنتت و تا که زندگ انت، کاری تسر کرتنی واک و وسا، نه دارنت و وتی کهولی کوپکانی بلا انت.

معلمی تچ و تاگ:

* سبخا په برزین تواری وانیت و نوکین گالانا گون مانایش به تختی دیما لکیت.

* شه دو وانندگا لوپیت که سبخا په رون په برزین تواری بواننت.

* وانندگانا سی باره کنت که هرباری گون وت په ماینانی خطری باروا هبر بدینت.

* په واندگانی اوشکتنا مطلبی گشیت.

* په اوشکتگین مطلبی باروا شه آوان لهتین جسته کنت.

* شه سی واندگا لوتیت چیزیکه دیما شه جستان اوشکتگنت یکوار

دگه شه بر په برزین توارۍ بگشت.

* په واندگانی لکتنی مهارتی گیش کرتنا په آوانی لکتنا لهتین جمله گشیت.

واندگانی تچ وتاگ:

* دو واندگ سبڅا په برزین توارۍ وایت.

* واندگ به سی بارا گون وت په ماینانی خطری باروا هیره دینت.

* چیزیکه معلم په آوانی اوشکتنا گشیت په شریه کوشکننت.

* په گشتگین مطلبی باروا جستانی پسوا دینت.

* سی واندگ چیزیکه دیما شه جستان اوشکته یکوار دگه شه بر په

برزین توارۍ گشیت.

* چیزی که په آوانی لکتنا گشتگه بیت لکت.

شه وت کرتن:

په ایشی که عزتمندین معلم په وت مالوم بکنت، که واندگ سبڅا

په شری هیل زرتگنت آگه نه، شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا

کوشکننت، سوگه وراهشونیه کنت.

گسویین کار: واجین معلم واندگانا سوگه کنت که په دوری کرتنا شه ماینان نمشتانکی

بلکنت که پنچ کشک بیت.

نیوگانی پیدگ

مخسد:

- وانندگ سبځا بواننت و بلکنت.
- نیوگانی پایدگ و کتا بزانت.
- به هر موسمی شه آ موسمی نیوگان بورنت

جست:

- چنت رازی نیوگا درسته کنت؟
- به شمی الکا نیوگ دارین درچکانی باگ است؟
- گجام نیوگا وش دارت؟

نیوگ هم دغه خوت و ورگیانی وړا
 شه باز کټوک و جوانین نعمتان انت
 که خداوند ﷻ په وتی بندگان باګانی
 درچکانی برو حاصل کړته، آګه په شری
 بچارن گندن که باګ شه یک نیمګا
 امی ده و الک و شار و آبایی براه و
 سرسبزی سبب بوته و شه دغه نیمګا
 آبی برو حاصل که وش و تامدارین راز
 رازی نیوګ انت جوانین ورگی زانتګه بنت.

نیوګ نه تانکا ایش که جوانین براه و زیب ووشین تام و مزگی دارنت، بلکین بازین ویتامینی هم
 دارنت که بنیادمی وجود په آوان اړ انت، آګه مردما برسیت و وسی بیت که شپ وروچی تنها
 چنت وار نیوګ بوارت باز کټوک انت.

داکتر شنت، همایکه شپ وروچی تنها چنت وار نیوګ ورنټ، کمترګون ناډراییان دیم په دیمه
 بنت، به امی وطنایوګ دو راز (تر، خشک) و دیه بیت. گیشترکی نیوګ به لواری موسما رسنت
 که هم تر وتازګ ساتتګه بنت و هم هشک کړتګه بنت که هر دو رازا تر و خشک وارتګه بنت
 و هر دو رازا پایدګ دارنت.

نیوګ چنت رازی انت چو: انگور، انار، توت، آلو، زردالو، شفتالو، سیب، ناک، پسته، جلغوزه،
 ترک و کوټګ و دګه... و چنت رازی رنگ دارنت چو سبز، سوروسبز، نارنجی، زرد، سپیت
 و دګه... نیوګ هر رنگی که بیت وتی تام و مزګ و ویتامینا داریت که په بنیادمی جائی ضرورتی
 پوره کړتنا باز نپ و پایدګ دارنت.

امی عزیزین وطن افغانستان، باز شرین آپ، هوا و حاکی داریت که په هر رازی باګ و باګداریا
 جوان انت. به امی وطنایوګی نیوګی درچک په شری ردیت و مزنه بیت شه همی سبا به ای
 ملکا راز رازی نیوګانی درچکی نادیتن و مزن کړتن شه باز غدیما داب بوته و انت.

افغانستانی جوانین نیوگ ایش انت:

انگور (بازین رازی)، انار (چنتی رازی)، انجیر، سیب، توت، زردآلو، بادام، پسته، کوپک و گلو که چنتی رازان ودیه بنت، شه ای نیوگان نه تانکا ایش که امی هموطنانی جند کاره گرنت و به جتا جتاین موسم ووهدا تر و هشک ورنتش، بلکین به درملکا هم په بها دیم داتگه بنت.

افغانستانی نیوگ به درملکا، نام وتواری اووند انت و شه نیوگانی بها کرتنی سببا، هموطنین باگدار و سوداگر جوانین نپ و پایدگی دستا کارنت.

دیمی وهده و پاسان، که به وطنه په کشین راه و سرک نه ات و په نیوگانی ساتنا سرد جاه جوړ نه بوت، همیکه لواروتموسا نیوگ رستنت، باگداریک وهدا وتی

درچکانا شانتنت و نیوگانش نزه کاورنتت و په بها کرتنا به دگه جاگهانی شار و بازاران برنتت، آوانی بازین رستگین نیوگی، به راهی دراجیا بت و خرم ویا تپی و خرابه بوتنت که تپی و خرابین نیوگا که شر نه انت و په دریا تاوانه رسینت کسی نه زیت و به گردنیش باره بوتنت. انون هم امی هموطن رازیکه درده وارت په وتی هر موسمی نیوگانی ساتنا سردجاه نه دارنت، پمیشا گون بازین تاوان و سکیان دیم په دیم انت. چیزی که په آوان کمی جوان بوته و په آوانی نیوگانی رسینگا به شارو بازاران کمک کرت، راه و سرک انت. سری ایشی امی عزیزین هموطنین باگدار په گهترین نیوگانی دستا آرتنا شه باگداری نوکین راه و راهبندان کاره گرنت ویل و کم حاصلین درچکانی جاگها جوانین درچک و نیاله نادیننت و وتی باگداری برو حاصلایگیش کنان انت. معلمی تچ وتاگ:

* ای سبخی سرگالا به تختی دیما لکیت و شه وانندگان لهتین سکین دیوکین جسته کنت

* سبخوا په برزین تواری وانیت.

* نوکین گالاناگون مانایش به تختی دیما لکیت.

* شه دو وانندگا لویت که ای سبخا په برزین توارى بوانت.

* وانندگانا سى باره کنت که گون وت په نیوگی نپ و پایدگی باروا هبریدنت.

* په وانندگانی اوشکتنا په آوان کسانین مطلبی گشیت.

* په وانندگانی لکتنی مهارتی پرواک بوتنا په آوانی لکتنا چنت جمله گشیت که بلکنت.

وانندگانی تچ وتاگ:

* معلمی توارا که سبخا وانیت کوشکننت، نوکین گالاناگون مانایش شه تختی دیما به وتی کتابچهان سایگه کنت.

* دو وانندگ په رون ای سبخا په برزین توارى وانیت.

* چیزیکه په اوشکتنا گشتگه بیت کوشکننت.

* اوشکتگین مطلبی باروا جستانی پسوا گشت.

* سى وانندگ په رون چیزیکه دیما شه جستان اوشکته یکواردگه شه بریه برزین توارى گشیت.

شه وت کرتن:

په ایشی که واجین معلم په وت مالوم بکنت که وانندگ سبخا په شری هیل زرتگنت آگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکننت. سوگه وراهشونیه کنت.

گسویین کار: عزتمندین معلم وانندگانا سوگه کنت که په نیوگی نپ و پایدگی باروا شش کشکی کاسا نمشتانکی بلکنت.

حضرت عمر (رض) رحم

مخسد:

* وانندگ سبڃا بواننت و بلڪنت.
* شه حضرت عمر (رض) رحم و دلسوچيا سي بنت.
* به خيررسينگي کاران دلگوش بڪنت.

جست:

* کي حضرت عمر (رض) رحم و دلسوچي باروا هبرداڻگه ڪنت؟
* تا انون حضرت عمر (رض) باروا چي اوشڪتگت؟
* حضرت عمر (رض) گون مردمان چونين راه سلوڪي داشت؟

حضرت عمر رضی اللہ عنہ، به وٽي خلافتي وهده و دورا، باز واران به شپي پاسا به شاري تها چاره ڪرت و وٽرا شه شاري جاور و حالتا سيه ڪرت. يڪ رندي همي دابا يڪ سوني روگا ات، ديست ڪه به شاري يڪ نيمگي نوکا گداني جڪ بوته ڪه تا انون نه ات، وهدي ڪه گداني نزينکا سر بوت ديست ڪه مردمی اودا نشته و شه گداني تها فرياد و تواری اوشڪتگه بيت، آ مردمی نزيکا شت، سلام دات و شه آبي سوج ڪرت ڪه توکي اي؟
آبي پسو دات ڪه: يڪ مسافري اون، جنگلي نندوک اون. لوتين ڪه اميرالمومنينيا بره يين و شه آبي په وٽي اڀو حاجتي پوره ڪرنا مدد بلوتين.
حضرت عمر رضی اللہ عنہ شه آبي سوج ڪرت: ته بگش ڪه چي سڪي يي داري، شه گداني تها تواری اوشڪتگه بيت.
آ واجه پسو دات: مني جنين زاگ ديستني دردا انت.
حضرت جست ڪرت ڪه آبي نزينکا دگه جنين زاگي هست؟

آیی، پسو دات که نه دگه جنین زاگی نه انت. حضرت شه اودا پاد آت و وتی لوگا شت گون وتی لوگ بانوک حضرت ام گلثوم رضی الله عنها گشت که ثوابی یک مزین کاری په ته ودی بوتگیت.

آیی جست کرت که: بارین چی هبری؟

حضرت پسو دات: یک جنین زاگی، به زاگ دیستنئ دردا انت، تانکا انت.

آیی گشت: هان هان! من په ای نیکین کارا تیارون.

حضرت عمر رضی الله عنه گشت که: هر چیزی که جنین زاگی کپتن و زاگ دیستنئ وهدا کاره کیت، چو: روگن و دگه ضرورتی وړئ چیزان گون وت بزور. آیی همی چیزانا زرت و رادگ بوت.

حضرت عمر رضی الله عنه - پد پدا رادگ بوت، اودا سربوتنت. حضرت ام گلثوم - رضی الله عنها به گدانی تها پترت و ناجورین جنین زاگی خدمتا کرت، همیکه جنین زاگی، زاگ پیدا بوت حضرت ام گلثوم رضی الله عنها شه گدانی تها توار بال آورت و گشت: امیرالمومنین! وتی دوستا بچکئی پیدا بوتنی مستاک بدئ.

وهدی که امیرالمومنینی نام به آ مسافرین مردمی گوشا رست، دگه باز خپه و پریشان بوت. آ حضرت فرمات: پریشان مبو. شه وتی لوگ بانوکا، لوپت که جنین زاگا چیزی بوارینت. حضرت ام گلثوم رضی الله عنها آیرا چیزی وارینت و لوهیا که به تهی چیزی ورگی منتت دنا دات.

حضرت عمر رضی الله عنه آمردما گشت: بزور ته هم بور، مچین شپا ته بی واب بوتگی، باندات منیا بیا که په ته چیزی بریر کرتگ بیت، شه آیی پد گون وتی لوگ بانوکا وتی لوگا شت. حضرت عمر رضی الله عنه رحم و دلسوچی په آړ و محتاجین مرد و جنا خیر و نیکی مزین چیدگ و مثالی انت که په بنیادما خیر و نیکی رسینگئی جوانین راهشونی زانتگه بیت.

معلمی تچ و تاگ:

* سبخا په برزین توارى بوانیت.

* نوکین گالاناگون مانایش به تختی دیما بلکیت.

* په وانندگانى اوشکتنا لهتین جمله بگشیت.

* گشتگین جملانی باروا شه آوان لهتین جست بکنت.

* په وانندگانى اوشکتنا لهتین جمله بگشیت، که جستانی پسواداتگ و پدی گشتگ بکنت.

واندگانى تچ و تاگ:

* گسویین کاري کتابچهانا په چارتنا به وتی دیما بلنت.

* سکین (انگیزه) دیوکین جستانا په شری بشکنت وتوی هوشا به سبخا بگرت.

* دو وانندگ په رون سبخا په برزین توارى بواننت.

* سى باربنت وهربارى جتا جتاگون وت په حضرت عمر (رض) و آیی لوگ بانوک حضرت ام

گلثومی رحم و دلسوچیی باروا هبر بدینت.

شه وت کرتن:

واجین معلم په سبخی مالوم کرتنا که بارین وانندگ په شری هیل زرتگنت آگه نه شه آوان جست

بکنت که:

- حضرت عمر رضی الله عنه ی لوگ بانوکى نام کى ات؟

- بارین ای غریبین مسافر امیر المومنینا په جا آورت آگه نه؟

- بارین پچی امیر المومنین و تراگون آیی درستی نه کرت؟

گسویین کار: واجین معلم وانندگانا سوگه کنت که ای سبخا به وتی کتابچهانا بلکنت

و شه بر بکنت.

دُراجاه

مخسد:

- وانډگ سېڅابواننت وېلکنت.
- شه دُراجاهانی وړو ډولا سی بنت.
- شه دُراجاهانی نپ و پایدگا به دُرایا سی بنت.

جست:

- کئ دُراجاهئ باروا هېر دانگه کنت؟
- غډیما که ډاکتر و دُراجاهئ نه ات ناډرا کیا په درمانا شوتنت؟
- دُراجا په بنیادماچه نپ و پایدگی داریت؟
- چنت دُراجاها دیستگت؟ نامیش زانت

به غدیمی وهدان همیکه کسی نادرًا بوت، دگه وتی سیم و دمگی داندگ و سریدین کسیا که نادراییانی علاج کرتنا زانت و سری پاچه کات شوت. آکس شه وتی زانگ و تجربی دیما، ناجورا دارو دات و گیشترکی داروانا آوانی جند جوړه کرتنت و ناجورا دانتت که تاننن هم ای درمان کنگ به باز جاگهان داب انت. بلی گون وده و وختی گوزگ و علم وزانگی ود و

دیماروگا، به غدیمین طبابتی پانادا په داکترانی رودینگا، طبیین زانشجاه (پوهنتون) جوړ بوتنت که هما کس که لویت داکتر بیت چنت سال به اودا طبییی علما هیله زوریت، رندا نا دُراہانا درمان و علاج کنت و په ایشی که نادرًا په شری چارتگ و ساتتگ و درمان بنت دُرا جاه جوړ کرتگ بوتنت.

باید بزائن که دُرا جاه انچین هندی انت که اودا داکتر، نرس و جان سلامتی داندگ و سریدین کس انت و په نادراهانی ساتنتا جاگه و نیاد و دگه هررازی آسانی بریر انت. دُراجاه چنت رازی انت چو:

- سرکاری

- مردمانی جندی

- لس ولور (یگجایی)

سرکاریین دُرا جاه:

سرکاریین دُرا جاه هما انت که شه سرکاری نیمگا جوړه بیت که به آوان نا دُرا انچا (بید زری داتنا) درمانه بنت و مچین خرچا سرکار به گردن و کوپگا گپته و هر دابی خدمت کنگی ذمه واریا منیت به ای دُراجاها نا دُرا نه نیادی (بستری) و نه دارو و نان و آپی زرا دنت، مچین خرچا سرکاره دنت.

مردمانی جندی دُراجاه: ای دُرا جاه هما انت که یک یاچنت مردم بارو ونله زورنت و جوړه کنتت وشه وتی جندی کیتوا په دُراجاه و آپی لک و تروک و وسیلانی بربرکرتنا زره دینت، ادا هم نادراهانی درمان و علاج بیت مگه هرچی خرچ شه نادرًا گپتگه بیت که ای رازی دُراجاهانی خرچ بازانت.

لس ولورین دُراجاه: هما انت که گون سرکار و یک یا چنت مردمی بار زورگا جوړه بیت که ادا هم نادرًا په درمان و علاج کرتنا رونت و درمانش بیت، په نادرهانی نادرایی درست کنگ و په شریین درمان کرتنا هر دُراجاهی بازین جتا جتا و رازرائی بار وشعبه داریت که لهتینش جالگا نام گپتگه بنت:

- داخلئ بار.
- عملیات کنگی بار.
- آی سی یو.
- عاجل.
- سی سی یو.
- فزیو تراپی.
- رادیولوژی.

- جنین زاگانی کپتن وزاگ دیستنئ جاه و کسانین زاگانی ساتنی بار.

- کسانین زاگانی درمان کنگی بار.

- اداری ودگه بار.

دُراجاه چنت رازانت:

نپاد دار که په نادرهانی درمان کرتنا وایی نپاد اشتگ بوتگنت.

- کلینیک که کمین بار و شعبی داریت و به آیی کسانین نادرایی درمان و علاج کرتگه بنت و

په نادرهان وایی نپاد نه داریت و به ایشان گشترکی سرپادیین نادرهانی درمانه بیت.

- پولی کلینیک که شه کلینیکا مسترانت، بازین بار و شعبی داریت و به ادگیشترین نادرهی درمان کرتگه بنت.

- کسانین زاگانی دُراجاه که به آوان تانکا کسانین زاگ درمان کرتگه بنت.

- جنین زاگانی کپتن (زاگ دیستنئ) بارهما خاصین دُراه جاه انت که په جنین زاگانی زاگ

دیستن و جنین زاگین نادراییانی درمان کنگا جوړ بوتگنت.

- په اعصابی نادرًا ومخدرین چیزانی عملیانی درمان کنگا خاصین دُراجاه تیچ وتاگه کننت.

- سلی نادرایی درست کرتن و درمان کرتنی دُراجاه.

- دل وگوهری نادرهانیانی درمان کرتنی دُراجاه

- غندی نادرایی خاصین دُراه جاه.

پووسریدین داکتر و پاک و جوانین دُراجاه که درمان کنگی هر رازی از باب و وسیله و سرسبز و پاکین چاگردی دارنت، گیشتر و گهتر به نادرهانی درمان کرتنا رسنت که درمان کنگی هرباری په نادرایی درمان کرتنا مزین تاثیر دارنت.

به انونین وهده وزمانگا، گون هرروچی گوزگا، به درمان و علاج کرتنی بارا، نوکین دیما روگ و دیه بیت. همیکه شه آزمایگ و تجربهانی دیما، طبی علمئ دانندگ په گجام نادرایی باروا پت و پولانا تسره کنت و په سوب و جوانین آسر و نتیجئ گرت، دگه آوانی ای سوب و کامیایی مستاک په مچان رسیت و مچین داکترسییه بنت و شه ای آزمایگ و تجربهان کاره گرت.

په ایشی که نادرایی په شری درمان کرتگ بیت دگه داکتر باید انت نادرای درد و دورا په شری بزانت. په ای زانگا طبابتی انونین لک و تروک و وسیله باز کمکه کنت، همیکه کسی نادرای بیت، باید و تسر دارو مه وارت و په علاج کرتنا به داکتریا بروت ورندا شه داکترئ سوگه راهشونیی گرگا په وت هما داروانا بزنت که داکتره شیت، داروانا به وهده و وختئ بوارت، آگه به ایشی ضرورت دیستگه بوت که سوچن بجنت، په سوچنی جتنا به کسیا بروت که ای بارا زانگ و تجربی واوند انت، آگه به نا سریدین کسیا بروت و سوچن بجنت تاوان داریت. هماییکه سوچن جتنی بارا مالومات داریت و به ای بارا سبخ و انته داروانی یگجا کرتن و اندازه و ورو پولو جوانه زانت و آگه ناجور کسیا روت و سوچنه جنت که به ای بارا چیزی نه زانت و تسروزوت سوچنی داروانا یگجا کنت و سوچنه جنت نادرها گون سکین خطرا دیم په دیمه کنت که به دُرایی جاگها آیرا به مرکا رسینیت و آ وختا شومانی نپ و پایدگی نه داریت.

معلمئ تچ و تاگ:

* سبخا په برزین تواری وایت.

* نوکین گالانا گون مانایش به تختی دیما لکیت.

* شه دو واندگالوتیت که سبخا په برزین تواری بواننت.

* واندگانا سی باره کنت که گون وت په دُراجاهی باروا هبر بدینت.

* په واندگانئ اوشکتنا کسانین مطلبی گشیت.

* گشتگین مطلبی باروا شه آوان لهتین جسته کنت.

* شه سی واندگا لوتیت که چیزی که دیماشه جستان اوشکتگنت یکوار دگه شه بر په برزین تواری بگشت.

* په وانندگانې لکتنې مهارتې
پرواک کرتنا چنت جمله په آوانې
لکتناگشیت.
واندگانې تچ وټاگ:
* سکین دیوکیڼ جستانا کوشکننت،
به پسوانې پکرا بنت.
* وتی هوشا به معلما که سبخا په
برزین توارې وانیت گړنت و په شریه
کوشکننت.

* نوکین گالاناگون مانایش شه تختی دیمابه وتی کتابچهان لکنت.
* دو وانندگ سبخا په برزین توارې وانیت.
* وانندگ سی باره بنت و هرباری جتاگون وت په دراجاهی باروا هبره دنت.
* چیزی که معلم په آوان گشیت لکنت.
* چیزی که معلم په اوشکتنا گشیت په شریه کوشکننت.
* اوشکتگیڼ مطلبی باروا جستانی پسواگشت.
* سی وانندگ په رون چیزیکه دیمما شه جستان اوشکتکه یکوار دکه شه بر په برزین
توارې گشت.
شه وت کرتن:

عزتمندین معلم په ایشی که شه وت بکنت که وانندگ سبخا په شری هیل زرتگنت آکه نه شه
آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکننت، سوکه وراهشونیش کنت.

گسویڼ کار: عزتمندین معلم وانندگاناسوگه کنت که چیزیکه په سرکاری، شخصی ولس و
لورین دراجاهانی باروا به کتابا لکتگ بوته به وتی کتابچهان بلکنت و شه بر بکنت.

لیب و گوازی

مخسد:

- وانندگ سبځا ټواننت ويلكنټ.
- شه لیب وگوازيانی وړوډولا سی بنت.
- په سپورت کنگا به یکی شه ای گوازيان مشکول بنت.

جست:

- چنت رازی لیب وگوازیی ناما زانت؟
- به شمی ده و الکا زاگ چه وهدا گیشتر گوازيه کنت؟
- شما گجام گوازيه گیشتر وش و پسند دارت؟

گوازی شه باز غديما، به کسانين زاگاني ميانجينا داب بوته و انت، گوازی مشکولي انت که بازين زاگی يگجا نزه کانت و يک رازی تچ و تاگی را تسره رسينت که انچا گوازی انت بلی به حکيکتا سپورتي انت که به کسانين زاگاني ميانجينامهر ودوستيا گيشه کنت. آوانا مشکوله ساتيت، هرموسم ووهدي لیب وگوازی شه يکی آدگرا توپيردارنت، چو لووارو زمستانا، يا به ماهتاپی يا که به تارينکين شپا، گوازی به شپا يا روچا به گس و لوگی تها يا در شه گس و لوگا تسره بنت.

ادا لهتين گوازيانی نام گپتگه بيت: کتار، حسين، چيرکپی، کبلی، گلی گل، تورت، پله پرينتن، کشتی گپتن و بازين گوازی دگه انت.

کتار:

کتار دورازا انت، سئ کتاره و نو کتاره و هرگجام مردمی دانگ جتا انت که يکی شه آدگرا توپير وزانتگ بنت، آگه سئ کتاره ين گوازی بيت هرگجامی که دو مردم انت سئ دانگ و آگه نو (۹) کتاره بيت نو دانگ انت. آگه يکی توموکه زوريت دومی دونکوک، آگه يک سنگوکه زوريت دومی لئوک. گوازی انچوش انت که يکی ديما ودومی به پدی يک يک دانگ به بندکانی سرا کلنت، دانگانا رازی نچينه دينت که سئ دانگ به يک کشکی سرا پد به پد بنت، مگه دومی کوشسته کنت که اوليا ميليت که سوبين بيت ای کارا بکنت و آگه يکی سئ دانگا به بندکانی سرا به يک کشکی راستاميا اشتگ کرت شه آدگرئ دانگان يکی را زوريت مگه بيد کتارئ دانگان.

آگه يکی دوکتار اسوار کرتگ کرت، زوتي وتی سيالا پروشه دنت (ماته کنت). دوکتاره رازی انت که يک کتارئ پانادا دگه کتاری جوړه کنت که هر دوکينانی ميانجينئ دانگ يگجا انت، آگه اينگوبليت کتاره بيت و آگه انگوبليت هم کتاره بيت.

جی (جیگ، جستن):

به گرم ووشی وهدا که هواسرد نه انت، ورناین زاگ به ده و الکی ميدانیا نزه کانت، جيه کنت. رازی که يک جای ساپگی تها کشکی کشت دو، سه يا گيشتر کشکی سرا کوشنت، سريناچوپ کرته و هر دو دستا زان سرا کلنت، گديين اتگ هم ديم شه ديما روش وجاره بيت،

یکی مزه بیت و جیانا (جیوکانا) ازم و موکله دنت بس دگه شیت: یک، دو، سی، گون سی
گشگا مچین جیه کننت هرکه دیمترا اتگ کرت گوازا بارت.
خُسین:

به ماهتاپیان که شپ روشن انت ورنو کسانین زاگ به ده والکی پانادا نزه کاینت وُخسینه کننت
که یکی شه ای گوازیان انت به ای گوازا ورنو دو باره بنت، مچین یک پادا به دگارا کلنت و گون
یک دستی آدگه پادی مزین ناون یا پادی مجولوکا سکه ساتنت، کسترکین زاگ که انگته وتی
پاداگون دستاساتگه نه کننت وتی گوشاناگون دستا سکه ساتنت که ایشا پیچکه شنت یکی را
که چالانکو بیت مادیک گرت و لهتین دگه وظیفه گرت که مادیکا بساتنت و ایشک و آشکی
کوشنت.

گوازی بنایت، آگه کسانین زاگی را که دستا به وتی گوشاگپته، دستی شه گوشه جتا کرتنت دگه
آپوچه بیت که پوچ بوتن آیی دربوتنی وج شه گوازا بیت، همی راز هرگجامی دستا که شه پادی
مزین ناون یا مجولوکا دور کرتنت یاکه آیرا پریننت آهم پوچ انت که باید شه گوازی ای رونا
دریت و آگه انچینی ودی بوت که و ترا شه ساتوکانیا گوازینت یا آوانا پوچ کرت و و ترا به مادگینیا
رسینت و مادگی دستا شه پادی دور کرت گرد گوازا بارت و ای رون آسره بیت.

چیرکی:

دگه لیب که کسانین زاگانی (بچکانی) تنها دود انت چیرکیکه انت ای گوازی گیشتر به شپان
تسره بیت که زی زات گون وت گوازه کننت. به ای گوازا چیر کپتن و و ترا چیر ساتتن باز
کدرداریت. گوازی انچوش انت که کسانین زاگ دو باره بنت و یک هندی را اتگ جاره کننت
یک باری اتگی پانادا مانیت و آدگه بار چیره کپیت. ای گوازی هم تانکایی و هم چنت مردمی
تسره بیت، آکه شه اتگا دور انت ازم و موکل داریت که دورا سریت یا که نرینکا کرم، جو،
کهنه تندور، اوخور، تمک، گس، کل یا کشاری تنها چیره کپیت. ایدگه بار که اتگی ساتوک
انت لهتینا په اتگی ساتنا کلنت و دگه په چیرکپتگانی ودی کرتنا چاره کننت و کوشسته کننت
که سریتگین باری زاگانا ودی بکننت، سریتگین گیشتر جُنجره دینت که دیستگ مه بنت
و چیرماننت بلی په شیواری و بیسرو توار و ترابه اتگا برسیننت. ساتوک کوشسته کننت که دستش

به آوانی جانا بلگیت و آگه به هرگجامی دست لگت آ سوچیت، به گوازیی آخرا سوتگانی حسابا شه وته کنت هر باری سوچوک و بروکانی نمبر گیتگه بیت، رنداشه چنت میدان گوازیی سرجمین نمبر حسابه بنت هما که کمتر سوچوک داشت گوازیی برتگیت.

کبلوی: که به ده والکی نرینکین میدانیآ تسره بیت انچوش انت که ورنه نزه کاینت و په وتی وش دو باره بنت که هر باری حساب شه سی (۳) تاده مردما رسیت. به میدانیی میانجینا تچکین کشکی کشت شه کشکا چنت گام دورترا هر باری وتی سیمی تنها کوشیت، یکی شه یک باری سیما به آدگه باری سیمی تنها جیه کنت و پتریت، همیکه کشکی سرا رست رده رد کوکاره کنت کبلوی کبلوی و کوشسته کنت که وتی چین باری مردمانا (هماوانا که آیی شریک و همراک نه انت) دست بجنت و آیی چین مردم کوشسته کنت که آیرا به وتی سیمی تنها بگرت و تا وهدی بساتنت که نفسی بسوچیت، آگه گیتنتی ونپسی سوت آ پوچ بوته و شه گوازیی میدانا دره روت وجایی نندیت و دگرانی ندارگا کنت و آگه سویین بوت که شه وتی دیما چین باری مردمی را دست بجنت و گیتگ نه بوت و نفسی هم نه سوت و شه کشکا گوست و وتی سیمی تنها پترت، گلپان چین باری مردمی پوچ بوته و شه میدانا دره بیت. ای گوازیی په وار انت که یک آدگری سیمی تنها په رونه پترت و کبلوی کبلویه شنت، و گوازیی تا آختا رادگه مانیت که یک باری مچین باسک پوچ بنت، دیم شه دیما هر باری بندوبسته کنت که چنت رون گوازیی بکنت.

گلی گل:

دگه گوازیی که به بلوچ ورنهانی تنها داب انت گلی گل انت، ای گوازیی انچوش انت که ورنانه کاینت و دو باره بنت و هر باری شه وت مزن و سروکی داریت، هر دو مزن که واک و ذمه واریی واوند انت به گوازیی گون نه بنت بلکه به یک هندی نندنت و آدگه که به لیبا گون نه انت هم به یک جاگی نندنت، وشه دو باران یک باری به مزنانی جالسرا یا روچ دراتا کولوتو بنت و دومی بار به برزیا که روچ نشتنا نندنت مزن گون وته نندنت و یکی آدگری گوشه تنها نامی دره گیجنت، مثالی رازا: پالیزی تنها بنگاروک، هر دو کین که تپاک کرتنت، یکی وتی همراکین باری

سرا تواره جنت:

شریکان ! گلی گل.

همراکی سوجیه کننت:

شه گلان چه گل؟

مزن پسویش دنت:

پالیزی تنها

همراکی گون وت سلا وشوره کننت ونامی سرا تپاک کننت، یکوار گشتن تروک.

مزنش گشیت دییت وتی تروکا.

دومی باری واره رسیت که مزنش وتی همراکانا تواره جنت:

شریکان گلی گل.

همراکی سوجیه کننت:

شه گلان چه گل؟

پسویش دنت.

پالیزی تنها.

همراکی سلا وشوره کننت ورندا جوابی دینت:

بنگاروک.

آپرین برت.

ایشه جینت دیمی آدگه باری زاگان و هرگجامی شه آوان یکی کوپگی سرا سواربنت و آیشانا ته

آوانی نپادا رسیننت و ایرش کننت و پدویی برگردنت ووتی جاگه و نپاداندنت و تا وهدی که

هردو نیمگ لوپتگ بنت گوازی رادگه مانیت.

تورت:

ای گوازی گیشتر به ماهتاپین شپان، شه ورناین زاگانی نیمگا تسره بیت. به ای گوازیاهم ورنای دو

باره بنت، هرباری په وت مرنی گچینه کنت وپه گوازیی بنا کرتنی سرئ وار بوتنا، وتی میانجینا

تیره دینت، هرگجامی پشک یا تیر که اوستات، روت و به دور دستان به گس، جلت، تمک،

کهدان، کُله، وار، و دور به کرتگ، جو، کهنین کلات، کُرم و پُلانی چیرا سرپنت، ای گوازی گون چیر کپیا نرینک انت، دومی باری زاگ گون وتی همراکان په آوانی ودی کرتنا پتنت، هر جا که گت کنت که اودا بنت، همانگوره رونت همیکه یکی شه آوان دیستگ بوت هماکه دیسته په وتی همراکانی سی کرتنا کوکاره کنت:

تورت، تورت، تورت، مچی دیم اتگا جیه کنت، به ای گوازی کوشسته بیت که چین باری زاگ وتی کشا زیان بکنت تا که آوانی پدی گردوک آوانا ودی کرتگ مه کنت و ژندوژیل بنت، همی که شه سربوکانی کرا رد و تُکری سستگ بنت ایش وتی نپادا بدلاینت و آوانی شارندا رونت و سرپنت.

پله پرینتن:

دگه گوازی که به ورنهانی تها داب انت پله پرینتن انت، ای گوازی دو مردمی یا چنت مردمی به جتاین باران تسره بیت، ای گوازی انچوش انت که گوازی کنوک یک جاگهی کشکی کشت و چنت گام دورترا، جای که کسی کوپ کرتگ بکنت کُرمی سندنت که حاکی نرم بیت و سنگ و چونک مه داریت شه آبی رندا هما که گون وت به گوازی چم هم چمی دارنت دورا کوشنت و په وار جیه کنت همیکه پادش به کشکی سرا رست دگه کوپه پرینتن، جایکه پادش به دگارا لگیت، گلهان یکی کوپ پرینتنی کچانا مالومه کنت. ای کار به دو مردمی و چنت مردمین پله پرینتن تسره بیت و آسر ونتیجه روشه بیت که گجام یکین دورتر کوپ پرینتگیت. هماکه مالوم بوت جاره بیت.

سینگ پرینتن (ایر داتن):

باز ده و الکانی ورنهانی تها، سنگ پرینتن هم داب انت که آهم چو پله پرینتن همیکه ورنای پاد به کشکارست سنگا دورا ایره دنت همودا که کپت کچانی مالومه کنت و هرکه یا هرباری شه ورنهان که دور تر پرینتن بروک جاره بنت.

کُشتی گپتن (پهلوانی):

ای گوازی به وشین موسم وهوای، به روچا و هم به ماهتاپین وش هواین شپا، شه ورنهانی نیمگا تسره بیت. ای گوازی به اعیدانی روچ و وطنی دگه تاریخین روچان و به نوکین سالی اولی

روچا به مردمانی مزین مچیان تسره بیت و داب انت که همیکه مردم په سیل وندارگا نزاټنت ورنای شه آوانی تها دره بیت و توارباله کاریت که کی به کشتیا منی هارپه بیت؟ کسیکه همډپ و هم گونج بیت وتی توارا باله کاریت و شیت که من تی هارپه بین، زوت به میدانی تها پتریت، به ای گوازییا لهتین ورناتوی جامگانا دره کنت ویا ایشکه شلوارا بالا چننت و جامگی دامونا به وتی نیپانا جنت، هردو کین ورناکه به میدانادر بوتگنت گون وت سرین به سرینه بنت ویا که یکی آدگری سرینا سکه گرت و کوشسته کنت که وتی هارپا شه ډگارا چست کنت و به ډگارا دینت په ای مخسدا یکی آدگرا ایشک واشکا رازی چاره دینت که سرو دل به چارا بییت و وتی وارا چاریت که هارپا رازی شه ډگارا چست کنت که پشتی زیلی به ډگارا بلگیت. هرکس که آدگرا واپینت و سرینی به ډگارا جت بروک جاره بیت.

بید ای گوازیان که نامش گیتگ و تسرکرتنی رازش گشتگ بوت، بازین گوازی دکه به بلوچ ورنهانانی میانجینا داب انت، که په آوانی مشکول کرتن و نزاوړتنا به یک جاگه وهندی مدته کنت. انچا ای گوازی حساب به کاینټ بلی هرگجامی یک ورزشی انت که په ورنهانانی ډرایبی و سلامتیا نپ و پایدگ داریت، بید ایشی همیکه ورنه گون وت به یک جاگهی نزه کاینټ گون یکی آدگری خو و تبا موتگه بنت و گون وت گیشتر خو بو گپته و درستیه بنت و روچ په روچ به آوانی میانجینا مهر و دوستی جذبگ گیشتر پرواک بیت و به یک آدگری سرا باور و دیه کنت. ای گوازیانی تسررسینگ و رادگ ساتن په ورنهانانی جانی ډرایبی و مردمگری ود و دیمه روگا باز نپ و پیدگ داریت و آوانا شه ویل و گندگین پکر و چوتین راهانی روگا دوره ساتیت. پمیشا مچین مردم ای گوازیانی تسررسینگ و رادگ مانگی نیمه دار و لوټوک انت. معلمی تچ و تاگ:

* سبخا په برزین توار وایت، نوکین گالانا گون مانایش به تختی دیمالکیت.

* شه دو وانندگا لوټیت که سبخا په برزین توار وایت.

* وانندگاناسی باره کنت که گون وت په هما گوازیانی باروا هبر بدینت که به ای سبخا وننت.

* په وانندگانی اوشکتنا کسانین مطلبی گشیت.

* گشتگین مطلبی باروا شه آوان لهتین جسته کنت.

* شه سی واندگا لویت چیزی که دیماشه جستان اوشکتگنت یکواردگه شه بر په برزین تواری بگشت.

* په واندگانی لکتی مهارتی گیش کرتنا چنت جمله په آوانی لکتناگشیت که بلکنت. واندگانی تچ وناگ:

* دو واندگ گوستگین سبخا په برزین تواری وانیت.

* سکین دیوکی جستانا کوشکننت به پسوانی پکرا بنت.

* معلمی تواری که سبخاوانیت په باز دلگوش کوشکننت و نوکین گالاناگون مانایش شه تختی دیمابه وتی کتابچهان لکنت.

* دو واندگ په رون ای سبخا په برزین تواری وانیت.

* چیزیکه معلم په آوانی اوشکتناگشیت کوشکننت.

* اوشکتگین مطلبی باروا جستانی پسواگشت.

* سی واندگ چیزی که دیماشه جستان اوشکته په برزین تواری گشیت.

* چیزی که په آوانی لکتناگشتکه بیت لکنت.

شه وت کرتن:

په ایشی که واجین معلم په وت مالوم بکنت که بارین واندگ سبخا په شری هیل زرتگنت آکه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکننت، سوکه وراهشونیه کنت.

گسویین کار: واجین معلم واندگانا سوکه کنت که ای سبخا به گسا بواننت و دوگوازی شه کتابی دیمابه وتی کتابچهان سیایگ بکنت.

گالوار

مخسد:

- وانندگ سبغا بواننت و بلکنت.
- متل و گالوارانا درست کنت.
- گالوارانی کارمرز کرتنا هیل بزورنت.

جست:

- کئی متل و گالواری گشتگه کنت؟
- کئی متل و گالوارانی باروا هبر داتگه کنت؟
- متل و گالوارانی گشوگ کئی انت؟

متل و گالوار آدمیزاتی زوان و شفایین ادبیات (لبرانکی) اهمیت کرزین باری زانتگه بیت. متل و گالوار هما پرمانین گال و جمله انت که شه زانا و سریدین کسانى دپا در بوتگنت و شه بازین کدروروی دارگی سببا، ایدگه هم زوانین مردمانی دلگوشیی وپ بوتگنت که هرهد و پاسی گشتگ و اوشکتگ بوتگنت و شه یکی به آدگرا رستگنت.

متل و گالوار هما براهدارین جمله انت که انچاگونپ و کسان انت، بلی مزنین مانای واوند انت که خاصین نکل، داستان و واقعا نا به کمین و هده ورساکی زوت و پرمانا بیانه کنت، متل و گالوار اجتماعیین زندگی راز رازئی نیمگ و پانادانی نشان دیوک انت که اشاره یی یا پانادیین دولی، راستام ویا غیر راستام شه یکی به دگری رسیت و گیشتر په هما مخسدانی بیان کرتنا کارمرزه بنت که روش و دراین دولی گشگی وپ نه انت و گون آوان مخسد و پیگام رازی بیانه بیت که به هبر دیوکائی میانجینا بدی وید بری ودی مه بیت.

مثل وگالوار هرکومی عامین ادب و لبزانکی اهمیت کرزین بهری زانتگه بیت که آیی ودی
 بوتن، داب ورواج بوتن و شینگ وتالان بوتنی نیاد هما زبان انت که به آیی هبرداتگه بیت که به
 زبانی واوندی مجگ، زوان، گوهر و باورانی تنها جاگپتگیت و به تاریخی دراجیا مردم آوانا په باز
 دلچسپی منتگت و تچکین مانا و مفهومانا به کسان و گونلین جملانی تنها آورتگت.
 مثل وگالوارانی گشوک، یک درا و مالومین کسی نه انت، بلکین یک کومی مچین ولسی
 پربهین ریدگین گله و میراث انت که به پیری پیرانی دراجیا، شه پیره مرد و پیره زالانی پکر و
 دماغا په پدی نبیرگ و اوبادگان منتگت.
 ادا درورو چیدگی رازا لهتین مثل آورتگ بوتگیت.
 چو:

ته په من که من په ته

زانن که بنیادم به وتی اجتماعیین زندا، گون وت اوستاتن و نشتن دارنت که ای اوستاتن و نشتن
 و روگ و آینگ و حال بودی سی بوتن، په سکی و سوریانی زیان کرتنا گون یکی آدگرا مدت و
 دستگیری، مردمگری واک و توکه دنت، مهر و دوستیا گیشتره کنت و بنیادما به ایشی اړه کنت که
 په وتی هم وړان جوانی و نیکی بکنت و به سکی و سوری و ختا کمک و مدت بکنت که باندی
 روچا که وت په مدتا اړ بیت کسی په آیی مدت کرتنا دستا سونی آیی تچک بکنت.
 یا:

براس کور وگوار امیت وار

ای مثل براسی ذمه واریا که به گهاری دیما داریت روشه کنت، انچو که گهارمدام به براسا
 توماداریت و په آیی مدت و دستگیری اړ انت. ای مثل روشه کنت که آگه براس کور هم بیت که
 کور آنکس کاری تسر کرتنی واک ووسا هم نه داریت بلی گهاری شه آیی امیت داریت.
 لهتین مثل وگالوار دگه:
 آپ شه بُنا لُر د انت.
 کارچ وتی دستگا نه بارت.

سرکه درد مه کنت مردم ویلا دسمالی نه بندیت.
 کلاوگی سرشه دیمی زیان بوتگیت.
 دلی که نه لوتیت نیمونی باز انت
 خان تما شپ بی شام وسپیت.
 راستین هبرا شه کسانین زاگا سوچ کن.
 هبریه هبرجوړه بیت.
 حرام شه هما راها که آته پدا روت.
 توی که به ډگارا کپت پدا زرتگه نه بیت.
 ترا تونکا رودی سرا بارت وپدا تونکا کاریت.
 پاد همودان روت که دل بروت.
 آ سبخا که ته وائتگی من شه برکرتگون.
 کارکه شه کارا شت وی وی پیدگی نه کنت.
 مروچی آمورگی دزی کرت دستی مه گری باندات مرگی دزیه کنت.
 نانی زنیپا گندیت و کاری بارگیا.
 وادا وارت واد جرپنا پروشیت.
 وتی پادا کاسی وتی کونتا تچک بکن.
 هرکسی نیکی و بدی آبی جندی انت.
 وروکا شه وروکا بده کیت مال واوندا شه هردوان.
 هیچکس وتی زاگا شه گیابانا نه دیستگیت.
 چیزی که مردمی جندا په کارانت دگری راگلگ نه انت.
 معلمی تچ وتاگ:

* نوکین سبخی سرگالا که گالوار انت به تختی دیما لکیت و شه وانندگان سکین دیوکین جستانا
 سوچه کنت.

* شه وانندگان لوټیت کتابی دیما بچارنت و بشکننت. سبځا په برزین تواری وایت و نوکین گالاناگون مانایش به تختی دیما لکیت.

* واندگانا سی باره کنت که هرباری گون و ت په متلانی باروا هبر بدینت.

* په واندگانی اوشکتنا کسانین مطلبی گشیت.

* گشتگین مطلبی باروا شه آوان لهتین جسته کنت.

* لوټیت که سی وانندگ چیزی که دیما شه جستان اوشکتگنت یکواردگه په رون شه بر په برزین تواری بگشت.

* په واندگانی لکتی مهارتی پرواک کرتنا چنت جمله په آوان گشیت.

واندگانی تچ و تاگ:

* دو وانندگ سبځا په برزین تواری و انت.

* به سی بارا جتا جتا گون و ت په متل و گالوارانی باروا هبره دینت.

* چیزیکه معلم په لکتنا گشیت، لکت.

* چیزیکه معلم په اوشکتنا گشیت په شریه کوشکننت، جستانی پسوا دینت و سی وانندگ چیزیکه دیما شه جستان اوشکته یکواردگه شه بر په برزین تواری گشت.

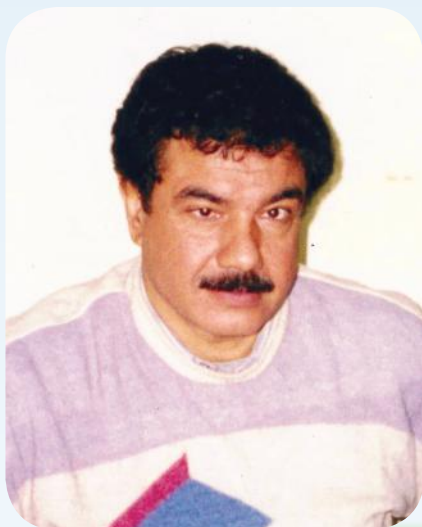
شه و ت کرتن:

واجین معلم په واندگانی شه و ت کرتنا که بارین سبځا په شری هیل زرتگنت آگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکننت، سوگه وراهشونیه کنت.

گسویین کار: واجین معلم وانندگان سوگه کنت که ای سبځی متل و گالوارانا به و تی کتابچهان بلکننت وروچی دوا (۲) شه بریکننت.

غلام محمد (لعلزاد)

مخسد:

- وانندگ سبځا بواننت وېلکنت.
- گون شاعر و نويسوکا درستې بنت.
- شير وشاعري جذېگ و مارگش گيش بيت

جست:

- بلوچي زواني چنت شاعري ناما زانت؟
- غلام محمد "لعلزاد" کي انت؟ درسته کنت
- شه شما کي شيري جوړکرتن وگشتنا وش و پسند داريت؟

غلام محمد "لعلزاد" شه بلوچي زواني شاعر و نويسوکان انت که به هجري شمسي ۱۳۲۷ سالي لواړا، به نيمروزي ولايتي زرنجي شاري نارشاهي ودي بوت، مکتبي اولسري تعليم به فرخي مکتبا دبريت و په گيشتري تعليم کنگا به کابل آت و به ۱۳۴۷ سالا ليسي دورا هم به کابلي اداره عامي لسا په سوب آسر کرت.

آگيشتري تعليم به کابلي پوهنتوني حقوقي فاکولتها به ديماکپت و به ۱۳۵۲ سالا شه پوهنتونا الاس بوت و په ايشي که فاکولتهي تعليمي پانادا به راډيو افغانستان بلوچي پروگراما کاره کرت. به ۱۳۵۳ سالا همودا سرکاريين کاري گپت و به همي سالا په آل انډيا راډيو بلوچي پروگرامي ديمابرتنا که شه نوکين دهلي شينگه بوت شه افغانستان سرکاري نيمگا ديم داتگ

بوت کہ پہ اولی وارا هندوستانی آل اندیا رادیوی بلوچی پروگرامانی شینگ کنگ بنا بوت کہ
لعزاد یکی شہ آ رادیوی بلوچی پروگرامی بنیاد ایرکنوکان انت.

لعزاد بہ رادیوی کارانی دیمابرتنی پانادا پہ برزین تعلیمی دیما برتنابہ دہلی پوهنتونا شوت و رندا شہ
دو سالا بہ میلادی ۱۹۷۷ سالا بہ آپوهنتونی دربی لبرانکی بارا ماستری دورا آسرکرت بلی بازہم
گیشترین تعلیم و وانگا بنا کرت و بہ ۱۹۸۴ سالی اپریلا وتی (پی. اچ. دی) ی کاکدا گپت.

داکتر "لعزاد" شیرو شاعر یا شہ ۱۳۵۱ سالا بنا کرتہ و آبی بازین شیرانا وش گت و وش توارین
شیرجن گون سازو زیملا بہ رادیو افغانستان و آل اندیا رادیو ثبت و ریکارد کرت گنت کہ ہروہدا
شہ ای رادیوان شینگ وتالانہ بنت و بازین اوشکنوکانی وش و پسند انت.

لعزاد تانکا بلوچی زوانی شاعری نہ انت، بلکین بہ دربی زوانا ہم بازین شیری گشتگیت و آبی بازین
شیری بہ حالتک و ہپتگ تاکان چاپ و شینگ بوت گنت. لعزاد بُرزخیالین شاعری انت کہ گیشترکی
آبی چاگردی جاور و حالت بہ آبی شیرانی تھا روشہ بیت. آگہ پہ ہورت جاری دیستگ بیت دوجیز بہ
آبی شیرانی تھا باز انت، یکی وطن دوستی جذبگ و جوش و آدگہ گون مردما مہرو دوستی.

لعزاد وتی یک شیری تھا گون وتی ماسیین وطن شہ آبی پُسگانی عہد و کولا ہبرہ دنت وشیت
کہ پہ آبی لج و میاری خطرا پہ وتی سرو مالی ندر کرتنا اوشتا گنت.

عہد کرت گنت تی مرد و جن و رنا و پیر گونہو مزن

تا کہ نفسی بیت می سرا تی دشمنی دیما گرن

حقنت بکنین ترا احترام

تی بیرغی دیما سلام

دگہ شیری:

خیالان ترا منی چم گندگا انت

ترا شہ من دل ہر دم لوپگا انت

نہ کایی تو کہ بگندی چوکباون

غمی زبانی گون دوستی نندگا انت

شپی کپتون تھی یات و خیالا

گجا دل بی تی یاتا زندگا انت
 به و ابا چکتون دُرن دپا تی
 شه شوقا دل تننگا درکگا انت
 دمی بیا عاشقی سوجا بگرتو
 تهی راها شپ و روچ چارگا انت
 منا دات کاسدا انچوش مستاگ
 بیال لعلزاد تهی دوست آیگا انت

لعلزاد ی لهتین عشقین شیر به رادیو افغانستان و آل اندیا رادیو ثبت و ریکارد بوتگنت به ای
 هر دوین رادیوانی بلوچی پروگرامان شینگ و تالان بوته و بنت، لعلزاد وتی عشقین شیرانی
 تها شه وتی مهلنج و مهگونگین دوستا گلگه کنت و کدی کدی وتی پردرد و دورین دلی حال
 و مهلنجی پلمه و نیمونانا بیانه کنت وشیت:

خیرمه گندی منی دلا هون کتی وت شتی زاریا نیمون کتی

دلی گل

تهی عشق منی دلا جاگیت وتی غم منا تباه کرتنت
 منی دل گون ته منتیت و ترا شمن جتا کرتنت
 شه منی پاکین محبتان اسوت باز بد گمان بوتنت
 قسم بتی دوکین چمان غلط گشتنت خطا کرتنت
 شپی واب شمنی چمان شوت نديستون شادیی دیما
 تی ارمان منی دلا منتنت وتی هجرمناسزا کرتنت
 اگر ترامیل وفای بیت یا لعلزادی شفاهی بیت
 منی حونین دلا گل دی که انچو با وفا کرتنت
 معلمی تیچ و تاگ:

* نوکین سبخی سرگالا به تختی دیما لکیت و شه وانندگان سکین دیوکین جسته کنت.

* شه وانندگان لوټيت كه وتي كتاباني ديما بچارنت وېشكننت، سېخا په برزين تواري وانيت و نوکين گالاناگون مانايش به تختي ديما لکيت.

* وانندگان سې باره کنت که گون وت په ای شاعر و نویسوکی باورا هېر بدینت.

* په وانندگاني اوشکتنا کسانين مطلبی گشيت.

* په گشتگين مطلبی باروا لهتین جسته کنت.

* شه سې وانندگا لوټيت که په رون چیزی که ديما شه جستان اوشکتگنت يکواردگه شه بر په برزين تواري بگشت.

وانندگاني تچ وټاگ:

* کتاباني ديما چارنت و معلمی توارا که سېخا وانيت کوشکننت.

* نوکين گالاناگون مانايش شه تختي ديما به وتي کتابچهان لکنت.

* دو وانندگ اي سېخا په برزين تواري واننت.

* چیزی که معلم په اوشکتنا گشيت کوشکننت.

* اوشکتگين مطلبی باروا جستانی پساو دینت.

* سې وانندگ چیزی که ديما شه جستان اوشکته يکواردگه شه بره گشيت.

* چیزیکه په آوان گشتگه بیت لکنت.

شه وت کرتن:

واجين معلم په وانندگاني شه وت کرتنا که بارين سېخا په شری هیل زرتگنت آگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پساونا کوشکننت، سوگه وراهشونیه کنت.

گسويين کار: واجين معلم وانندگان سوگه کنت که ای شاعرئ هماشیرا که په وټنا گشته به وتي کتابچهان بلکنت.

عبارت و آیی ډول

مخسد:

- وانندگ سبخابواننت وبلکنت.
- عبارت و آیی ډولا درست کنت.
- عبارت و جملی توپیرا بکنت.

جست:

- کی عبارتئی تعریفا گشتگه کنت؟
- عبارت و جملی توپیرا کیه زانت؟
- عبارتئی مانا پوره انت یا جملی؟

دویا گیشترین گال (کلیمه) که یکی آدگری تابع و مرکبین زانگی تسررسینوک بنت عبارت گشتگه بیت.

عبارت شه دویا گیشتر گالان انچو جوړ بوتگیت که شه آیی پورهین مانا و زانگی گیتگه نه بیت، پمیشا هچبر عبارت جملی حساب نه بیت، جمله شه عبارتا گیشتر مخسدا نشانه دنت و شه دگه سونی جملی اصلین کوت وبار چو: مبتدا، حال و یا جملی دگه بار به عبارتئی تنها نه کانت چو: منی پس - یک عبارتئی انت و آگه بگشن منی پس آت، دگه ایش جمله یی انت نه عبارتئی پرچی که پورهین ماناداریت.

سادگ و لس ولورین (مرکبین) عبارت:

سادگین عبارت شه دو جتاین گالان جوړه بیت. لس ولورین عبارت شه گیشتر شه دو جتاین گالان جوړه بیت، چو جالگی عبارتان:

لوارئ ټاک نیمروچی جلا جلا، چارنیمگا، هیت دانگ پنسل، زرنجی براهدارین شار، زمستانی سردین شپ، مړیدی مهلنج، سورین گورگ، جکی پهل.

شه برزگی عبارتان مړیدی مهلنج، سورین گورگ، جکی پهل، چارنیمگا سادگین عبارت انت.

لواری ٲاك نیمروچی جلا جلا، هٲت دانگ پنسل، زرنجی براهدارین شار، زمستانی سردین
شٲ مرکب (لس ولورین) عبارت انت.
معلمی تچ وتاگ:

- * سبخی سرگالا به تختی دیما لکیت و شه وانندگان سکین دیوکیں جستہ کنت.
- * سبخا په برزین تواری وانیت ونوکیں گالاناگون مانایش به تختی دیما لکیت.
- * شه دو وانندگا لوٲیت که ای سبخا په برزین تواری بواننت.
- * وانندگانا سی باره کنت که گون وت ای سبخا بواننت.
- * په وانندگانی اشکتنا کسانین مطلبی گشیت.
- * گشتگیں مطلبی باروا شه آوان لهتین جستہ کنت.
- * شه سی وانندگا لوٲیت که چیزی که دیما شه جستان اشکتگنت یکواردگه شه بر په برزین
تواری بگشت.
- * په وانندگانی لکتنی مهارتی پرواک کرتنا چنت جمله په آوان گشیت.

وانندگانی تچ وتاگ:

- * سکین دیوکیں جستاناکوشکنت، به پسوانی پکرا بنت.
 - * معلمی تواری که سبخا برزه وانیت کوشکنت، نوکیں گالاناگون مانایش شه تختی دیما به وتی
کتابعهان لکنت.
 - * چیزی که معلم گشیت کوشکنت.
 - * اوشکتگیں مطلبی باروا جستانی پسوا گشت.
 - * سی وانندگ چیزیکه دیما شه جستان اوشکته یکوار دگه شه بره گشیت.
 - * چیزی که په لکتنا په آوان گشتگ بوته لکنت.
- شه وت کرتن:

په سبخی شه وت کرتنا که بارین وانندگ په شری هیل زرتگنت آگه نه شه آوان لهتین جستہ
کنت، پسوانا کوشکنت، سوگه راهشونیه کنت.

کسویں کار: واجین معلم وانندگانا سوگه کنت که ای سبخا به وتی کتابعهان
بلکنت و شه بر بکنت.

پاکیزه گیا دلگوشی

مخسد:

- وانندگ سبڻا بواننت وبلڪنت.
- پاڪيزه گيي ڪدرا بزاننت.
- به پاڪيزه گيا دلگوش بڪنت.

جست:

- ڪي پاڪيزه گيي باروا هبرداتگه ڪنت؟
- پاڪيزه گي په اما چي نپ و پايڊگ داريت؟
- پچي بايد اما به پاڪيزه گيا دلگوش بڪنن؟

پاکیزه گی بنیادمی دُرایی و جوړی و شان و عزتی سرا مزین تاثیر داریت، اسلامی پاکین دین مسلمانانا جخت و سوگه کنت که و ترا پاک بسانت پمیشا پاکیزه گیا ایمانی باری زانت.

بنیادم باید انت به باز نیمگ و پانادان به پاکیزه گیی سرا دلگوش بکنت، شه دست و دپ و ناون و جانا گپته تاگس ولوگ و کوچگ و شارا ای مچینانی پاک ساتن پاکیزه گیه کاریت.

بنیادم که کاروتیج و تاگه کنت به جانی حاک و پلکه رسیت یا ارخه کنت باید انت بازوتی وتی جانا بشودیت که حاک و پُلک و ارخ زیان بنت، همیکه اما به شپ وروچی نمازانی وختا وتی دست و دیما شودن و به وهده و وختی وتی جانا شودن و نیلن که حاک و پُلک و ارخ امی جانا بنندیت په اما باز پایدگ و کپ داریت و رازرازی نادراییانی دیم گپتگه بیت.

همی راز دپ و دنتانانی مزواکی جتن و برس کرتن هم په امی دروایا کتوک انت، وهدی که دپا مزواکه جنن یا پرسه کنن هما هورت هورتین ورگی که به دنتانان جاه گپتگت دورکرتگه بنت.

اگه کسی وتی دپ و دنتانانا، نه شودیت و ورگی به دنتانانی تها ماننت آیی دپ بوگیت و کراکرا میکروب جاه گرنه، که رازرازی نادراییانی سببه بنت یا ایشکه دنتان کلپک و خرابه بنت و به دردا کاینت، وهدی که دنتان دوری و دی بوت، دنتانی کشگی ضرورت و دیه بیت وهمی که دنتان کشتگ بوت مزین نعمتی شه دستا روت.

همی راز دگه چیزیکه په امی دُرایی ودپ و دنتانان تاوان داریت، نسوار، چلیم و سیگار انت، نسوار که گون آهکا جوړه بیت باز گندگین ناجوړی و دیه کنت، سیگار و چلیم که دوت دارنت، شه دوتانش تاوان و دیه بیت، دگه ضرور انت که بنیادم شه نسوار، سیگار و چلیما دوری بکنت.

و بزانت که شه ای عملان گندگین نادروایی و دیه بنت.

انون آ وهده و وخت رسته، که مچین باید انت په پاکیزه گیا دلگوش بکنن، اگه کسی نسوار کنت، نسواری تو کرتن دگرانی بدبریا و دیه کنت کسی چون دله کنت که به دگرانی دیما نسوارتوبکنت ویا ایشکه سیگار و چلیم دوت کنت، ایش نه تانکا په عملیا جوان نه انت بلکین په هماوان که نژیکی نشتگنت یا شه اودا سرگوزه بنت تاوان داریت.

بنیادم باید انچین کاری مه کنت که په وت و دگران جورینگگی و ج بیت، اگه کسی را جکگه گیت

باید دسمالی به وتی دپ و پوزی دیما بگیت که به جکتنی وهدا شه آبی دپی آپان به دگری سرو
دیما مه رسیت، هر جا تو مه کنت و دگری دل بدیی وج مه بیت

به شپ وروچی تنها چنت وارگون صابونا دستانی شوشتن باز کتوک انت، هر چنکس دست
پاک بنت په بنیادمی دُرایا کت داریت، پُچ و لیس و مُچین ازباب و وسیلی که شه آوان شپ
وروچ کارگپتگه بیت باید پاک بنت، نشتنی جاگه وهند ووپتنی نپاد و جاگه، گس و لوگ، سرا،
کوچگ و الک پاک ساتنگ بیت، به گس و سرا و کوچگ و الکی پاکیا مدام دلگوش بیت
وهدی که گس و جای روپتگه بیت باید دپ و پوز بستگ بیت و روپوک به هر جا پرینتگ
مه بنت که مسسک و لولوک و دیه بنت که هر نیمگی رونت و په مچان تاوان دارنت، آگه گس،
گسانی دیم، سرا و کوچگ پاک ساتنگ بنت، براه وزیب و پاکیزه گی و دیه بیت که په دُرایا که
مزنین نعمتی انت پایدگ داریت.

گیشتر به ای بارا عزیزین براس و گهارین مکتبی که گون وتی معلمانی سوگه و راهشونیان پاکیزه
گیی پیدگ و کتا زانتگنت، وتی صنف، مکتب، لوگ، سرا، کوچگ و الک و شارئ پاکیی
کدرا زاننت په پاکیزه گیا باز دلگوشه کننت. نه تانکا ایش که وت کچت و ککپین چیز، کاگد،
روپوک و ویلین چیزانا هر جا نه پرینت بلکین شه وت کسترانا هم سوگه و راهشونیه کننت که به
وتی پاکي و پاک ساتنا دلگوش بکننت و ای کار وت سببه بیت که پاکیزه گی گیش بیت.
معلمی تچ تاگ:

* ای سبخی سرگالا به تختی دیما لکیت و شه واندگان سکین دیو کین جسته کنت.

* سبخا په برزین تواری وایت و نو کین گالانا گون مانایش به تختی دیمالکیت.

* واندگانا سی باره کنت که گون وت په پاکیزه گیی باروا هیر بدینت.

* په واندگانی اوشکتنا کسانین مطلبی گشیت.

* گشتگین مطلبی باروا شه آوان جسته کنت.

* لوپیت که سی واندگ په رون چیزی که دیما شه جستان اوشکتگنت یکوار دگه شه بریه برزین
تواری بگشت.

* په واندگانی لکتني مهارتي پرواک بوتنا چنت جمله په آواني لکتنا گشيت.
واندگانی تچ وتاگ:

- * سکين ديوکين جستانا کوشکننت به پسواني پکرا بنت.
 - * سبځا کوشکننت، نوکين گالاناگون مانايش شه تختي ديما به وتي کتابچهان لکت.
 - * وانندگ به سي باراگون وت په پاکيزه گي باروا هبره دينت.
 - * چيزي که په اوشکتنا گشتگه بيت کوشکننت.
 - * اوشکتگين مطلبی باروا جستاني پسواگشت.
 - * سي وانندگ چيزيکه ديما شه جستنا اوشکت يکواردگه شه بره گشيت.
 - * چيزي که په لکتنا په آوان گشتگه بيت لکت.
- شه وت کرتن:

- واجين معلم په واندگانی شه وت کرتنا شه آوان لهتين جستنه کنت، پسوانا کوشکننت،
سوگه وراهشونيه کنت.

کسويين کار: واجين معلم واندگانا سوگه کنت که هرگجامي په ايشي که به وتي جاگه وهندا
چون به پاکيزه گيا دلگوش کرتنه وکنت کسانين نمشتانکي بلکيت.

سلا و شورئ کدر

مخسد:

- وانندگ سبځا بواننت و بلکنټ.
- سلا و شورئ کدرا بزانت.
- به کارانی تسررسینگاگون دگران سلا و شور بکننت.

جست:

- کی سلا و شورئ باروا هبر داتگه کنت؟
- سلا و شور چی نپ و پایدگی داریت؟
- به کاران شماگون کی سلا و شور کنت؟

شه اسلامی پاکین دینئ سوگه وجختان یکی ایش انت که گون وت سلا و شور بکنن. سلا و شور جوانین آسر و نتیجی داریت، گشت شه یک پکر و خیالی دو پکرو خیال گهتر انت، اگه مردم په وتی جندئ ویا جامعی سکيانی زیان کرتناگون دانندگ و سریدین مردمی یا لهتین سریدان سلا و شور کنت باز جوان انت و شه ای کاراشرین پیدگ وکتی گیت.

مثالی پیم:

- الکی بازمن انت و بازین زاگی انت که به مکتب و مدرسئ روگی سنا انت و باید سبځ بواننت و تعلیم بزورنت و شه دین و دنیای کاران سی و سرید بنت، اگه الکی نندوک گون وت دیوان و هبر و سلا و شور بکننت که په مکتبی جوړ کرتناگون تعلیمی وزارت کمک بکننت و مکتبی جوړ پوتنی بنیاد اشتنی و هده وپاسا مالوم کنت زیرین کاری کنت که شرین آسر و نتیجی داریت.

- يک الکی بازين مردمی به باگذاری و کشاورزی کاران دست گپ انت و شه وتی باگذاری و کشاورزیا هر سالگ مزین برو حاصلی به دستا کارنت بلی همیکه حاصل نزاورتگه بنت شه پکش و پکتگین راه و سرکی نه دارگی سببا ای حاصل به وهده ووختی به دگه شارو بازاران رستگه نه کننت و سلپنت و خراب بنت و شه بها بوتنا ماننت که بازين تاوانی په مردمان وديه بیت، آگه ای مردم گون وت نندنت و په وتی سکی حلاینگا سلاو شوره کننت و راه و سرکی جور کرتنی پهرا دستایکی کننت شه وتی سلا و شورا جوانین پیدگ و کتی گپتگه کننت و ای سکيا حلایننت.

- يک الکی انت که دُرایی کلینیکی نه داریت، کسیکه ناجوره بیت په بازسکی و سوری به دگه جاگی کلینیکا سره گیت، بلی زوتی نه رسیت، ای الکی نندوک گون وت نزه کایت، سلا و شوره کننت په وتی الکی کلینیکی جور کرتنا به پیسلئ رسنت و هبرا به آولایتی دُرایی ریاستا رسیننت و وتی هرورئ مدت و کمکی وعده وکولا دینت، جوانین آسر و نتیجی به دستا کارنت که په الکی مچین نندوکانی پیدگ و کتا انت.

- همیکه مکتبی آگده دارگون معلم و صنفانی کپتانانی بهردارگا په مکتبی میدانی سرسبز کرتن، نهال و درچکانی نادینتن و پاکیی کارانی دربرتنا دیوان و سلاو شوره کننت و رندا شه دیوان و هبرا ای کارانی تسر رسینگا بنا کننت، شه سلاو شورا جوانین آسر و نتیجی گرت.

- واندگی که په وتی سبخ و تعلیمی گهترین دیما برتنا گون وتی حکدارو درستی و سیادان سلا و شور بکنت شه وتی سلا و شورا جوانین آسر و نتیجی گپتگه کنت.

مخسد ایش که به هرکاری گون دانندگ و سرپدین کسان سلا و شور کرتن جوان انت سبب ایش انت که همیکه گون دگران سلا و شوره بیت، دگرئ نظروخیال هم روجه بیت و شه یک مردمی پکرا دو مردمی و شه دوا چنتی پکرو نظر گهتر انت.

دگه په ایشی که شه وتی کارا جوانین آسر و نتیجی گپتگ بکنن و به دگه وهدی پشیمانی مه کشن گهتر انت که دیم شه دیما به هرکاری سلا و شور بکنن.

معلمی تچ وتاگ:

* وانندگانا سی باره کنت که گون وت په سلا وشورئ کدرئ باروا هبر بدینت.

* په وانندگانئ اوشکتنا په آوان مطلبی گشیت.

* گشتگین مطلبی باروا شه آوان جسته کنت.

* شه سی واننگالوتیت که په رون چیزی که دیما شه جستان اوشکتگنت یکواردگه شه بریگشت.

* په وانندگانئ لکتنی مهارتی پرواک کرتنا چنت جمله په آوانی لکتنا گشیت.

وانندگانئ تچ وتاگ:

* دو واننگ ای سبخا په برزین توارئ وانت.

* واننگ به سی بارا گون وت په سلا وشورئ نپ وکتی باروا هبره دینت.

* چیزی که معلم په اوشکتنا گشیت کوشکننت.

* اوشکتگین مطلبی باروا جستانا پسو دینت.

* سی واننگ په رون چیزیکه دیما شه جستان اوشکته یکواردگه شه بره گشت.

* چیزی که په لکتنا کوشکننت، لکت.

شه وت کرتن:

واجین معلم په سبخی شه وت کرتنا که بارین واننگ په شری هیل زرتگنت آگه نه شه آوان

لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکننت، سوگه وراهشونیه کنت.

گسویین کار: واجین معلم وانندگانا سوگه کنت که سلا وشورئ نپ وکتی باروا پنچ کشکی

کاسا بلکننت.

لیکو چی انت

مخسدا:

- وانندگ سبخابواننت و بلکنت.
- لیکوی مانا بزانت.
- شه لیکوی گشگی مخسدا سی بنت.

جست:

- لیکو چیا شنت؟
- کی لیکوی اوشکته؟
- لیکو په چیا گشتگه بیت؟

لیکو بلوچی زوانی فولکلورین شیری انت، که شه یک مردمی به دگه مردمی و شه یک جاگهی به دگه جاگهی رسته، به مالدارانی گدان و ده و الکان لیکو گشتنی دیوان جوړه بنت، ای نرأتن و دیوان گیشتر به شپان جوړه بنت، آکه سروزا زانت سروزه جنت ویگجا گون سروزی توارا لیکوا وانیت و گاه وختی دیوانی نندوک هم به وانگا گون آیی هار بنت.

لیکو گیشتر غمین جاورو حالتی کاریت و دل تنکی وجه بیت، نا امیتی هیرانا پاده کنت، زندگی وړوډولا نشانه دنت، چیرکاین عشقی درا کنوک زانتگه بیت. بازوهدان دیستگ بوته هما که لیکو جنت وتی واهگ و مرادا په چیزی دستا آورتنه بیان کنت یا ایشکه په وتی ماهرنگین مهلنجا وانیت، دگری وتی پس، ماس، براس و دگه دوست و سیادا گون لیکوی وانتنا یاته کنت.

لیکو گیشتر به نا وانتین مردمانی تنها گشتگه بنت که آ وتی دلی چیرین واهگ ولوتگا گون عشقی، نا امیتی و گیلگی هیرانی داتنا درشان کنت لیکو په هر چیزی گشتگه بیت.

عشقین لیکو:
 رودی اومالا
 دوربدی دسمالا
 رودا غدی بکن
 دیما پدی بکن
 راه که دوراه بوت
 دل منی دوجاه بوت
 رای روی کنپ
 ته بیا شکرلنت
 کای وکوشتی
 منی دلا پروشتی
 چمانا مکن سیاه
 کسی مه زانت ترا
 چمانا چاربدی
 منا بزوروبال بدی
 سرینا ته خم بدی
 چکی په چم بدی
 لیکوی دگه چیدگی:

جامگی دوچی زب دنت تویی
 برکین بیکان ترینزنت بویی
 جامگی دوچی کری نا دوچ انت
 کاگدی دیم بدی آخری روچ انت
 سری منی درد کرت گوسری پوستا

دل منی منت په منی دوستا
 موټری گوریت روت په مارگوا
 وش کشیت گوات کاریت تی بوها
 تی دپ و دنتان چون جوهر دارنت
 شپږگین پوز تی چون په جانانت
 دگه چیدگی:
 دُرین آهلو ته نون گجایی
 منی روچ انت سیاه په چی نه کایی
 نون منتگون تانا
 اشتی وشوئی آسرډگارا
 دورئ و نه کشکنی توارا
 دل هوش منی گون ته شتگ حال نه دارین
 پټ پټ ارسه گوارین
 سوتون شه غماچو بنجلوکی
 نون نشتگون بی یار چو گنوکی
 منی گریوگ و منی نالگ وتلواسگ وفریاد
 ای درین پریزاد
 دارین به دلا باز امیت
 منی ماهین "مراد" مراد بلکین پدا بیت

* * *

همی راز لیکو په ماریین اشتر، مزین مچی، سرمچاری و دگران هم گشتگ بوتگنت.

معلمی تچ وتاگ:

* سبخی سرگالا به تختی دیما لکیت و شه وانندگان سکین دیوکیڼ جستانا سوجه کنت.

* سبخوا په برزین تواری وانیت و نوکین گالاناگون مانایش به تختی دیما لکیت.

* لوټیت که دو واندگ سبخا په برزین تواری بوانت.

* واندگانا سئ باره کنت که گون وت په لیکوی باروا هبریدینت.

* په واندگانی اوشکتناکسانین مطلبی گشیت.

* گشتگین مطلبی باروا لهتین جسته کنت.

* شه سئ واندگا لوټیت که چیزی که دیما شه جستان اوشکتنت یکوار دگه شه بر په برزین تواری بگشت.

* په واندگانی لکتنی مهارتی پرواک بوتنا په آوان چنت جمله گشیت که بلکت.

واندگانی تچ وتاگ:

* دو واندگ په رون گوستگین سبخا په برزین تواری وانت.

* معلمی توارا که سبخا برزه وایت کوشکنت، نوکین گالاناگون مانایش شه تختی دیما به وتی کتابچهان زورنت.

کسویین کار:

ای سبخا به وتی کتابچهان بلکت و شه بریکنت.

جمله و آیی ڊول

مخسد:

- وانندگ سبخابواننت وبلكنت.
- جمله و آیی ڊولانا درست کنت.
- پوره ین جمله و نیمکلووا بزانت.

جست:

- جمله چیا گشت؟
- کی جملی لکتگه کنت؟
- پورهین جمله و نیمکلوچی توپیردارنت؟

هرچی که اما لوټن په یکی آدگرا بیان کنن، هر هبری که گشتگ یا لکتگ بیت، ضرورشه یک یا چنت گالا ردو بند وجوره بیت.

اگه هبری که دیان اوشکنوک په شری و پورهین ډولی سرید نه بوت و نه زانت، آ هبر نیمکلو مانیت چو: گاجیانی براس، خان جانی گوروم، گرانازی سنگه.

اگه هبری که دین اوشکنوک په شری پوو سرید بیت ومخسدا بزانت دگه آیرا جمله شنت چو:

- تروک باز وش انت.

- ای گوک باز شیره دنت.

- میادادی پس شه سرگز آت.

جملانی مسترین بهر:

۱ - حُکمی: آانت که مخسدي یک کاری کرتن بیت. چو: بست و بره گلوی بیار.

۲- زانوڪ (استفهام): آنت ڪه مخسدي چيزي پرس و سوج بيت چو: اي ورنای نام ڪي انت؟

ته مروچي ڪريمدادا ديستي؟

۳- حال رسينوڪ: آنت ڪه يڪ چيزي حال واحوالا درا بڪنت، چو:

- پوريڪ رازي مُرگي انت ڪه پره ڪنت.

- آ مردڪي نام گاجيان انت.

۴- بيان ڪنوڪ: آنت ڪه يڪ جملی حالا روش و بيان بڪنت، چو:

- زي من اوشڪتون ڪه بلوچي زواني ڪتاب چاپ و شينگ ڪرتگ بوتگنت.

- ميس مرگ باز ٽوين پروڪين مُرگي انت.

اولي ودومي رازي جملانا ليڪوڪين (نبشته ڪنوڪين) جمله هم گشت، جمله اصلا دوبار داريت ڪه حال رسينوڪ و بيان ڪنوڪ انت.

جمله يي ڪه گون دگه جمله يي لچتگ مه بيت، آيرا تانڪاين (يڪين و مفردين) جمله گشت. حال رسينوڪ، بيان ڪنوڪ و ليڪوڪ، ايش مچي تانڪاين جمله گشتگه بنت و جمله يي ڪه گون دگه جملی لچتگ بيت آيرا لس ولورين (مرڪبين) جمله گشت. گشوڪين جمله به لس ولورين جمله يي تها ڪيت.

تانکا ولس ولورين جمله:

نصير! ته بست وڊنا سيل ڪن ڪه ڪي انت درا ٽڪيت، وري! چون مروچي تي تب ڪموروي بند انت، ته چون بي سروتوار نشتگي، شه تي دپا هيري اشڪتگه نه بيت، انشاء الله ڪه خير بيت، تراچي بوتگيت؟ وتي پيشانيي ڪرينچانا گاريڪن و لهتين دل وشين هير بدئي، هو! ته گسي دپا پاچ ڪن ڪه ڪمي روشني بيت.

زانوڪي لهتين جمله:

- زي پچي مُراد مڪتبا نه شت؟

- په ڪي چم به راهي؟

- امبراني چنڪس زرت ڪشتي؟

- ته بارين کدين لوگايي که من بيابين ؟

- اي کشکانا کي پکته ؟

- اي کي انت که شپوله کنت ؟

حکميڼ لهتين جمله:

بيا کونتي سرا بنند! شه ديوالي سرا اير کپ! نه کوشکني من گون ته دارين ! تاري ماله شه و ابا

بست ! هرکاري سرا شريا دلگوش بکني! کمال بزور! گون مردمان په شري بگوازين !

بيان کنوکين لهتين جمله:

- عبدالرحمن " پهوال " شه امي مزن نام وتوارين دانندگان ات.

- امي وطن پراين پت ومزين گيابان، تچوکين رود، برزين کوه، بزین بش وزول و مزین کندياني

واوند انت که په اما مچان سک گران انت.

هرچنت که بيت وش دگرئ ملک و ديار

آبات و جهان جل و مزن نام وتوار

شهتي بتچنت جو و ليکن په نصير

شرترشه جهانا انت وطني هشکين دار

عدد:

گالي انت که چيزاني اوشماروتولا بيانه کنت، چيزي که گون عدد اوشماريت آيرا معدود شنت،

پنج کلاک کړب و پنج بار دار زيتون، بري جملاني تنها پنج عدد انت

کلاک وبار معدود انت، به بلوچي زوانا عدد شه معدودا ديمآگستگه بيت چو: یک اسپي

زيتون، دوگټور بها کرتون، یک و دوچيلگي هوشگ چي انت که مردم په آبوسا بارت، مردم

که کسی پاليزي تنها پترت یک ودو تروکه وارت، عدد په نرين و مادگينا یک ډول کارمرزه بيت

چو: ده جن، ده مرد، پنج سال و پنج ماه.

عدد دو ډولا انت: بسيط و مرکب.

۱ - بسيط: آ انت که یک جزيت چو: صفر، یک، دو، سي، چار، پنج، شش، هپت،

هشت، نه.

۲ - مرکب: آنت که شه دو جزا جوړیټ چو: یانزده، بیست ویک، سی وشش، چهل یک، پنچاوسئ، شصتوچار، هېتادو دو، هشتادو پنچ، نودویک.

معلمی تیچ وټاگ:

* ای سبخئ سرگالا به تختئ دیما لکیت و شه وانندگان سکین دیوکیڼ جسته کنت.

* سبخا په برزین توارئ وایت و نوکیڼ گالاناگون مانایش به تختئ دیما لکیت.

* وانندگان سئ باره کنت که هربارئ گون وټ ای سبخابواننت.

* په وانندگانئ اوشکتنا کسانین مطلبی گشیت.

* گشتکین مطلبی باروا لهټین جسته کنت.

* لوټیت که سئ واننگ چیزی که دیما شه جستان اوشکتنگت، یکواردگه شه بریگشت.

* په لکتني مهارتی پرواک کرتنا په وانندگان چنت جمله گشیت.

وانندگانئ تیچ وټاگ:

* سکین دیوکیڼ جستانا کوشکننت، به پسوانی پکرا بنت.

* سبخا کوشکننت ونوکیڼ گالاناگون مانایش شه تختئ دیما به کتابچهان زورنت.

* چیزی که معلم په اوشکتنا گشیت کوشکننت.

* اوشکتکین مطلبی باروا جستانی پسوا دینت.

* سئ واننگ چیزی که دیما شه جستان اوشکته یکواردگه شه بره گشت.

شه وټ کرتن:

واجین معلم په وانندگانئ شه وټ کرتناکه بارین سبخا په شری هیل زرتگنت اگه نه

شه آوان لهټین جسته کنت، پسوانا کوشکننت.

ګسویڼ کار: واجین معلم وانندگاناسوگه کنت که ای سبخابه وټی کتابچهان بلکنټ و شه

بر بکننت.

اوستاتن و نشتن

مخسد:

- وانندگ سبځا بواننت و بلکنټ.
- اوستاتن ونشتنی کدرا بزانت.
- گون دگران په اوستاتن ونشتنا خو بگړنت.

جست:

- کي اوستاتن و نشتنی باروا هېر داتگه کنت؟
- شما گيستر گون کي اوستاتن ونشتن دارت؟
- جامعی سکی و سوری و گل ووشالی به کي ربط دارنت؟

گون وتی، سیاد وهمسروگ و همراکان اوستاتن ونشتن و روگ و آيگ جوان انت یک جامعی مردمانی غم و وشالی مچانی انت همیکه سکی و سوری و ديه بیت دگه مچانی نا کراری وجه بیت و وهدی که گل ووشالی و ديه بیت دگه درستین مردم گل ووشال بنت، گشتگه کنن که به آوانی میانجینا یگجابهین ربطی دیستگه بیت.

اما باید انت دگرانی کدرا بزانت و منن که آامی جامعی کتوکین باسک انت و اما به وتی اجتماعیین زندگیا گون وت ربط و بستگی دارن، دگرانی کدرو خاطرا داشتن ونیکین سلوکي بازآسان و اثرناکین راه سلام داتن انت. اسلامی مزین پیغمبر حضرت محمد ﷺ گشتگیت: "به خداوند ﷻ دیما باز جوانین بنیادم هما انت که وهدی که گون دگه بنیادمان دیم په دیمه بیت شه مچان دیما سلام بدنت"، اسلامی مزین پیغمبر هرکسا سلامه دات، اما که آیی امت و

پدروک ان باید انت یکی آدگرا سلام دین و به ایشی بزائن که سلام داتن به امی میانجینا مهر و دوستیی و دی بوگی وجه بیت.

باید کوشست بکنن که گون مچان، شرین اوستاتن ونشتنی بدارن. به گپ و هبر کرتنی وهدا، وتی توارا آنکه بال میارن که دگرانی پسند مه بیت. وتی هبر و کرداری سرا واک داشتگ بن، به دگرانی هبرانی تنها مه پترن، هبرانش مه گلپن، بلن که دگرئی هبرالاس بنت، رندا رازی هبر بدین که نه باز برزیت و نه باز جال، هرهبری وخت و وهدا بزائن، هبری که گشگی وهدی مه بیت مه گشن، شه وت مسترینانا مدام احترام بکنن و په کستران دلسوچ و مهربان بن، آگه گون کسی وعده و کولی کنن به وتی وعده و کولی سراوشتاته و به وهدی وپاسی وعدا تسربکنن، آگه جای مهمان اتن روگ و سرگرگی وهدی وپاسا شریا به هوشا داشتگ بن.

وتی دلئی چیرین حال و هبرانا گون هرکسا مدین، شه هرجاه وهر وهدی توه کرتنا دوری بکنن، باز گندگ انت که دگرانی دیما و جا و نا جا توه کنن، آگه کسی ردی کرت سرئی مه هندن و ملنپ مه کنن، بزائن که هما راز که، اما نه لوپن کسی امی سرا بیندیت و امی سرا ملنپ دیت، دگه همه نه لوپنت. وتی احتراما به دگرانی عزتداریا بگندن و بزائن که آگه اما لوپن که امی عزت بیت باید دگرانی عزتا بدارن.

هچبر و ترا شه دگران برز ترو گهتر مه زانن، انچو مه گشن که شه دگران پوو سرید ترن، بلکین و ترا کستر پکرکنن، گیشتر کوشست بکنن که دگرانی هبرانا بشکنن و امی جند کمتر هبر بدین. شنت کسیکه هبره دنت کشیت و آگه کوشکنت درو کنت. آگه زر و دارایی واوندن امی جندی کار انت دگرانی دیما باپکی مه کنن و شه وتی زر و داراییا هبر مه دین، هبر داتنی حدا به چمی چیرا داشتگ بن پرچنه یی و باز هبری مه کنن کسی کوشکنت کسی نه کوشکنت، کارو کاسییی پدا روت، وهدی که هبره دین گندن که کسیکه کوشکنت، دم و پاس وتی ساعتا گندیت یا گانسیت، بزائن که شه امی هبران ژند بوته یا که لوپیت به وتی کاری پدا بروت. به ای بارا هرچنکس اما باز دلگوش بکنن، به وتی هبرو کرداران وتی هوشا بگرن به هما کچانا گون دگران اوستاتن و نشتنی وروپولا په شری زانته و عملی کرتگن و مچانی پسندی وره بن و آگه پدی مه گردن وهرچی که

شه دپا درېوت گشتن و هرچه شه دستا بوت كرتن و آسرونټيجى نه چارتن، دگرانى ديمامى كدرورو جاله كيت.

جوانى و وشى، وش هبرى "مهرودوستى" داريت و انچو مانا دنت انسان كه گون كسى ديم په ديمه بيت وش انت، شه حضرت عايشه رضى الله عنها روايت انت كه مردمى لوټت گون حضرت محمد ﷺ هېرېدنت، وهدى كه رسول خدا آ مردمه شه دورا ديست، گشت: "آيى مچين كوم شه آيى بده برنت" وهدى كه آدمم آت و به پيغمبرئ نزيكا نشت، رسول خدا گون آيى جوانين سلوكى كرت وپه وشين سرودلى گون آيى په جوانى ووشى هېردات، وهدى كه آدمم شت. حضرت عايشه سببا سوج كرت كه پچى گون آيى انچين نيكيين سلوكى كرتى، امى مزنين پيغمبر جواب دات: ائ عايشه! كدى ته منا ديستگى كه خشمين سلوكى بكين؟ به كيامتى روچا بازېدين مردم همانت كه انسان شه آيى شرو بلاهانى ترسا شه آيى دورى بكنت. اما كه اسلامى مزنين پيغمبرئ امت و پدروك ان، بايد گون مردمان جوانين سلوك و كردارى بدارن و مدام گون پاچين پيشانيى هېرېدين و آوانى مهرودوستيا، سونى وت بگردين كه په اى ډولى به امى ميانجينا اوستاتن و نشتن روچ په روچ و د وديمره كنت و به وتى اجتماعيين زندگيا كټوكين آسرو و نتيجه كېتگه كنن.

معلمى تچ و تاگ:

* اى سېخى سرگالا به تختى ديمالكييت و سكين ديوكين جستانا شه وانندگان سوجه كنت.

* سېخا برزه وائيت، نوكين گالاناگون مانايش به تختى ديمالكييت.

* شه دو وانندگان لوټيت كه اى سېخا په برزين تواري بوئنت.

* وانندگان سى باره كنت كه گون وت په اوستاتن و نشتنى باروا هېرېدين.

* په وانندگانى اوشكتنا كسانين مطلبى گشيت.

* گشتگين مطلبى باروا شه وانندگان لهتين جسته كنت.

* لوټيت كه سى وانندگان چيزى كه ديماشه جستانا اوشكتگت يكواردگه شه بر په برزين تواري بگشت.

* په واندگانی لکتني مهارتي پرواک کرتنا په آوانی لکتنا چنت جمله گشیت.
واندگانی تچ وتاگ:

* معلمی هیرانا کوشکننت، گسویین کاری کتابچهانا په چارتنا پاچه کننت و به وتی دیماکلنت.

* دو واندگ، گوستگین سبخا په برزین تواری وانت.

* سکین دیوکیڼ جستاناکوشکننت، به پسوانی پکرا بنت.

* معلمی توارا که سبخا برزه وایت کوشکننت، نوکین گالاناگون مانایش شه تختی دیمابه وتی
کتابچهانا سیایکه کننت.

* سی باره بنت وهرباری جتا جتا سبخاگون وت وانت.

* چیزی که معلم په اوشکتناگشیت، کوشکننت.

* اوشکتگین مطلبی باروا جستانی پسواگشت.

* سی واندگ چیزی که دیماشه جستان اوشکته یکواردکه شه بره گشت.

* چیزی که معلم په لکتناگشیت، لکت.

شه وت کرتن:

واجین معلم په واندگانی شه وت کرتنا که بارین سبخا په شری هیل زرتگنت آکه نه شه آوان
لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکننت، سوکه وراهشونیه کنت.

گسویین کار: واجین معلم واندگانا سوکه کنت که ای سبخا سی وار به وتی گسان بواننت و
چیزی که به هوشیش منت شش کشکی کاسا به وتی کتابچهانا بلکننت.

نکل

مخسد:

- وانندگ سبځا بواننت وبلکنت.
- شه راستکارین زاگی نکلا سی بنت.
- شه ای نکلا پنت بزورنت.

جست:

- کی نکلیه زانت؟
- پنت و آسمانکاني وائن چی نپ وکته داریت؟
- پیره مردی راستکارین زاگی نکلا اوشکتگت؟

ات و نه وت به غدیمی وختان پیره مردی ات که کسانین زاگی داشت، آی زاگا په شری ساتت و په جوانی رودیننت، ای زاگ که وتی جال وبرزا زانت و مزن بوت شه بازین سدک وراستیا نام وتواری واوند بوت.

روچی به جوی کرا وتی دست وديما ششت، آپی سرسرا سیبی دیست، سیبا شه آپی تها زرت ووارت، رندا به هوشی آت که ای سیب شه دگری باگی به جوی تها کپته و آب آیرا ادا رسینته، به باگی واوندی ودی کرتنی پکرا بوت که آیراودی بکنت و شه آیی بلوتیت که سیبا په آیی بخشاییت.

جال و برزا شت و ایشک و آشکا چار کرت. باگی واوندی باروا شه هرکسا سوچ کرت. رندا شه پرس و سوچا باگوانا ودی کرت و سیبی نکلا گشت. شه آیی لوتت که ای سیبپه آیی بهیل بکنت، بلی باگوان به پسوی گشت: من باگی واوند نه اون، باگی واوند سی براس انت، من تانا هماگونپینی گسا دیستگون، په زاگا آیی گسی نشانیگشت، ای راستکار و پرهیزگارین زاگ شه

نشانیی دیماگسا و دی کرت، گون آبی نشت و سییی نکلا کرت و شه آبی لوپت که بهیل کنت که سیبا وارته، آمر دگشت: من وتی بارا په ته بهیل کرتون، انون بره منی دومی براسیا که آهم وتی بارا بهیل بکنت، آگه نه؟ پیره مردی راستکارین زاگ دومین براسیا که نورانین مردی ات ریش و سرئ مودی سیاه و سپیت اتنت شت، سییی نکلا په ایشی هم کرت و گشت که شمی کسانین براس وتی بارا بهیل کرت و یخشات، آگه مهربانی بکنی ته هم وتی بارا بهیل و بخشایی جوانه بیت، دومی براس هم وتی بارا یخشات و آیرا گشت: انون امی مزین براسیا بره، پیره مردی راستکارین زاگ به آوانی مزین براسیا که نورانین مردی ات شت، سییی نکلا کرت و گشت که تی کسانین براس و دومی براس وتی بارانا په من بهیل کرت و یخشاتگنت، من تیا آنگون که ته هم وتی بارا په من بهیل کنی و بخشایی آمر د شه پیره مردی زاگی سدک و راستیی سیبا بازوشال بوت و وتی دلی تها گشت ای ورناباب منی جنکا داریت، من انچین کسی لوپتون. رندا زاگا گشت: من یک شرطی دارین، پیره مردی زاگ گشت: بگش که تی شرط چی انت؟ آگشت: من یک شل، کورو گنگین جنکی دارین، آگه آیرا بگری و شه بین و ترا بهیله کنین، زاگ یک شپ رساک لوپت که گون وت پکر بکنت، آمر د آیرا رساک دات.

زاگ گون وت یک شپ پکر کرت و ای مچین رنج و خوارینا منت و گشت: دنیای رنجه گوزنت، بلی آدنای عذاب سک انت، باندی روچا به ای مردیا شت و گشت: من تی شرط قبول دارین. آمر دوست و سیاد و حک و حکدارانا سی کرت و وتی جنک و ای راستکارین ورنای سانگ و آروسا گیت، شپ بوت، راستکارین ورنای زاگ کرار به گسی تها نشت که یک ماهرنگین چتین جنکی گسی تها پترت، زاگ باور نه کرت و به وتی دلا گشت که دگری انت تا دیر هیره نه دات جنکو خیاله کرت که البت زاگ ای و صلتا نه منیته شه آبی سوچ کرت: مگه من تی لوپگی و نه اون؟ زاگ وتی سرا بال آورت و گشت: تی پس گشت که منی جنک کور، لل و شل انت. جنکو همدت و به وتی مردی جوابا گشت: ته نه زانتگی کور به ای مانا که من تانئون نامحرمین مردی را ندیستگون. گنگ به ای مانا که تا انون گون نامحرمین مردی هیر نه داتگون و کسی منی توارا نه اوشکته، شل به ای مانا که تا انون من جایی نه شتگون و کسی را چیزی نه داتگون پمیشا لل، کور و شل حسابه کاین. راستکارین ورنای شه ای هیرانی اوشکتنا یک دل نه صد دل آیرا وتی لایکین جنین زانت.

ای راستکارین ورنای شه وتی سدک و راستیا وتی زندگیا به جای رسینت که دگرانی دیما کدر

و رو و دی کرت و آوانی دیما عزت و شانی و اوند بوت.
معلمی تچ و تاگ:

- * ای سبخی سرگالا به تختی دیما لکیت و شه وانندگان سکین دیوکین جسته کنت.
- * سبخابرزه وانیت ونوکین گالاناگون مانایش به تختی دیمالکیت.
- * لویت که دو وانندگ سبخا په برزین تواری بوانت.
- * وانندگان سئ باره کنت که ای نکلی بارواگون وت هبر بدینت.
- * په وانندگانی اوشکتنا کسانین مطلبی گشیت.
- * گشتگین مطلبی باروا شه آوان لهتین جسته کنت.
- * لویت که سئ وانندگ چیزی که دیما شه جستان اوشکتگت شه بریگشت.
- * په وانندگانی لکتنی مهارتی گیش کنگا په لکتنا لهتین جمله گشیت.
- وانندگانی تچ و تاگ:

* معلمی هبرانا کوشکننت، گسویین کاری کتابچهانا په چارتنا پاچه کنت و به وتی دیما کنت.

- * دو وانندگ په رون گوستگین سبخا واننت.
- * سکین دیوکین جستانا کوشکننت، به پسوانی پکرا بنت.
- * سئ باره بنت و ای نکلی بارواگون وت هبره دینت.
- * چیزی که معلم په اشکتنا گشیت په جوانیه کوشکننت.
- * اوشکتگین مطلبی باروا جستانی پسوا دینت.
- * سئ وانندگ چیزی که دیما شه جستان اوشکته یکواردگه شه بره گشت.
- * چیزی که په لکتنا گشتگه بیت په شریه لکت.
- شه وت کرتن:

واجین معلم په وانندگانی شه وت کرتنا شه آوان لهتین جسته کنت پسوانا کوشکننت، سوکه وراهشونیه کنت.

گسویین کار: واجین معلم وانندگانا شیت آگه دگه نکلی زانت به وتی کتابچهانا بلیکت ودگه روچی به صنفی دیما بوانت.

دروگئ گندگی

مخسد:

- * وانندگ سبخا بوانت و بلکنت.
- * شه دروگئ گندگیا سی بنت.
- * شه دروگئ گشگا و ترا بسانت.

جست:

- * دروگئ گشگ شرانت یا گندگ؟
- * کدی باید دروگئ دیم گپتگ بیت؟
- * چه سببه بیت که کسانین زاگ دروگه گشت؟

دروگئ گشگ گندگین کرداری انت که بنیادمی شان و عزتا تاوانیه کنت. آگه شه کسان سالیای ای کارئ دیم گپتگ مه بیت مردمی خو بیت که گندگین آسرو نتیجی داریت، ایش په مچان مالوم انت که کسانین زاگ، شه هما کسانیی وهده و پاسان، وتی خانوادی مزانا چارنت وهرچیا گندنت هیله زورنت، سری وهدا کسانین زاگ راست و دروگا توپیر کرتگه نه کنت و نه آنکس دروگئ تاوان و خرابیا زاننت، آدروگئ گشگا شه دگران هیله زورنت یا ایش که په دروگئ گشگا اړه بنت یا که په وتی کمی و تاوانی چیر و بر داتنا دروگه شنت.

همیکه کسانین زاگ رودنت و وش وش مزنه بنت گون وتی ایشک واشکی جاور و حالتا موتگه بنت و کراکرا دروگ و راستی توپیرا کرتگه کنت مگه انگته آنکس شه دروگ گشگی ملامتیا سی نه دارنت، گون مزانی هبری اوشکتنا، آگه راست مه بیت به پکرا رونت و گرپی و دیه کنت. مثالی پیما یکی همسروگئ زاگ سرای دپاکیت و منگالی لویتیت ای سرای واوندی

کسانین زاگ وتی پسا سیه کنت و گشیت که همسروگی زاگ په مشمی منگالی پدا آته، ای کسانین زاگی پس وتی زاگاشیت بره بگش منگال پروشته، ای کسانین زاگ که گندیت که منگالش جوړ انت روت و همسروگی زاگاشیت که منگال پروشته زانت که ای هبردروگ انت و ټواټو پسی شیت که منگال پروشته دکه ایش هم دروگی گشگا هیله زوریت و جای برسیت دروگه شیت و کراکرا دروگی گشگا خوگیت.

یا ماسی که نه لوټیت شه آیی گسی لک و تروک و وسیلان دگری کاربگیت، وهدی که لوټیت شه گسا جای په کاری بروت وتی جنکا شیت که آگه کسی چیزی پدا کات سیکه که مه دهی، آ که وتی ماسی ای هبرا کوشکنت، دکه به دروگ جوړکرتنی پکرا بیت که به وختی درمه مانیت و بگشیت، شه همدا انت که دروگی گشگی خو به سربه نندیت و آگه همسروگی جنک په روپونک و جوړوی پدا بییت، هما دما به جوابی گشیت که امی روپونک زیان بوتگیت.

دکه رندی دکه همسروگی جنین که آیی ماسی گوارکو انت په نان پچی پدا کیت، جنک ویلکی بیت و گشیت که امی نان پچ سوته، ایش به هبری سرا انت که ماسی که ډنا شت گسا کیت وهدی که شه هبرا سیه بیت حوصلی زیانه بیت و توار باله کاریت و گشیت: منو ترانه گشتتون که وتی تروا هم چیزی مه دهی. کسانین جنک حیران و هبکه مانیت، راه شه دیمی زیانه بیت و نه زانت که چون بکنت، مگه دروگی گشگی وړ و ډولا هیله زوریت که گجا، چون و چی رنګ دروگ بریت.

باید مزن به ایشی باز دلگوش بکننت که ای رازی پلمه و نیمونانا که دروگ انت، په وتی زاگ و جنکان مه گشت که په آوان تاوان داریت، آوانی زندگی و آیوکی سرا گندگین تاثیر پرنیت. همی راز ماس و پس، نه باید گون وتی زاگ و جنکان، انچین سلوکی بکننت که آوانا بترسیننت پچی وهدی که زاگ و جنک شه وتی ماس و پسا باز بترسنت آگه کاری شه دیمیش روته بیت دکه په وتی ملامتی زیان کرتنا په دروگی گشگا اړه بنت که ایش هم گندگین آسر و نتیجی داریت، ماس و پس باید انت و تی زاگ و جنکانا رازی مزن بکننت که شه دروگا و تراساتنت، آوانا وخت و رساک بدینت که به آوانی دیوان و مجلسان بنندنت و هبردینت، نه ایش که آوانا

په يک نیمونی شه گسا در کنت که دنا برونه، کسانين زاگانی هوش باز تيز انت، زوت يک چيزی هيله زورنه.

اسلامی پاکين دين، دروگی گشگا سک گندگ گشته، مسلمانانا شه دروگی گشگا منع کرته، هما که په وتی نپ و پایدگا دروکه شیت پورهين مومنی نه انت، به اسلامين جامعا کسی به دروگ بری سرا باورودیه نه کنت و مچین مردم آیرا په سبکین چمی گندنت، همایکه دروگ شیت نه تانکا ایش که وتی شان و عزتا زیانه کنت، بلکهين به وتی جامعی تنها پساتی پیدا بوتنی سببه بیت.

ماس و پس باید انت وتی بچک و جنکانا شه دروگی گندگین آسر و نتیجاسی بکننت و بگشتنت که شه دروگا و ترا دور بساتنت و سدک و راستی داشتگ بنت که به وتی همراک، همسایگ وایشک و اشک و جامعی تنها په شان و سربرزی زندگی بکننت و مچانی دیما باورئ وړ بنت. معلمی تچ و تاگ:

* سبخی سرگالا به تختی دیما نمشته کنت و سبخا په برزین تواری وانیت و نوکین گالاناگون مانایش به تختی دیما نمشته کنت.

* شه وانندگان لویت سی باربنت و گون وت په دروگی تاوان و خرابی باروا هبر بدینت.

* په وانندگان اوشکتنا لهتین جمله گشیت.

* په اوشکتگین جملانی باروا شه آوان جسته کنت.

* شه سی وانندگان لویت هما جملانا که دیما شه جستان اوشکتگنت په رون یکواردگه شه بر په برزین تواری بگشتنت.

وانندگان تچ و تاگ:

* وتی هوشا به معلمی سوکه و راهشونيان گرت، گسوين کاری کتابچهانا په چارتنا نشانه دینت.

* گون سکین دیوکین جستانی اوشکتنا به پسوانی پکرا بنت، بارین پسو به سبخا داتگ بوتگنت.

* سبڃا په شري كوشكننت، نو كين گالاناگون مانايش شه تختي ديما به وتي كتابچهان نمشته كننت.

* هما جملانا كه معلم صاحب په اوشكتنا گشيت كوشكننت.

* اوشكتگين جملاني باروا سوجاني پسوا دينت.

* سي وانندگ په رون هما جملانا كه ديما شه سوجان اوشكتگنت شه بر په برزين تواري گشنت.

شه وت كرتن:

معلم په ايشي كه په وت مالوم بكننت كه وانندگ سبڃا په شري هيل زرتگنت آگه نه شه آوان لهتين سوجه كننت.

كسويين كار: واجين معلم وانندگانا سوگه كننت كه نمشتانكي په دروگي گندگي باروا بلكننت كه شه شش كشكا كستر مه بيت.

بزانت بلد

گال	بزانت	گال	بزانت
کدر	رو، ارزش	ناشر	خراب، گندگ
لاشریک	شریک نه داریت	ملک الموت	عزرائیل، فرشته که نفساگیت
حبیب	دوست، عزیز	خشمی وارتن	حوصله کرتن
درگتی که	وهدی که	دود ورییدگ	رسم و داب
اشرف	برزتر، شریدارتر	بحالینیت	دور بکنت
ملایک	فرشته	راجی	جامعی
ایر	جال	بلدواهی	گندگی، دشمنی
گت	گردن	اچ	آچش
ثنا	ستا، ستاکنگ	ایرمات	کرار، بی درد
بچارن	بگندن	دیمونی	ندریگ، قربانی
ذکر	یات کرتن	بی وپ	بی مانند، تاک
ابدی	مدامی	یک هو	یک دما، زوت
هم وپ	هم رنگ، هم ډول	نشت ونیاد	اوستاتن و نشتن
سکین دیوکیڼ	انگیزه دیوکیڼ	چچری بوتن	مان کپتن، سرکتم، اخته
راهشون	راه نشان دیوک	چپ	ضد، مخالف
یثرب	مدینه منوره ی غلیمی نام	راج ډپتر	تاریخ
کنیه	نامی انت غیر شه اصلین ناما	تاکلیم	دیم، صفحه
گل وشادی	وشالی، وشى	سون	طلاق، یله کرتن
وج	سبب	لمبوک کنت	لمبها باله کاریت
یات	خاطره	اړه کنت	احتیاجه کنت
خو و تبا	عادتا	واکا	اختیارا
شیرورد	شیرخور	وړ وړی	رنگ رنگی
گچین	تعین، درگیتن	ریبه نه جنت	خویه نه کنت، پاک نه داریت

گال	بزافت	گال	بزافت
ای وړا	ای رنگا، ای رازا	شیمن شیمن	اکل و توار
امین	امانت دار	غضب	خشم، گرب
یک وړ	یک رنگ، یک راز	سرمه زوریت	خشم مه کنت
توپیر	پرک	بتورنیت	به دردئ سرا بیاریت
دل ډډی	دل آسا، دل جمعی	پهریزیت	دوری بکنت
گال	کلیمه	ساه	نپس
تسره بارت	دیما بارت	وتیان	نزیک و سیادان
سرگال	عنوان	اړ بیت	احتیاج بیت
کلپی	چوتی، دروگ	کهول	خانواده
آسرا	آخرا	دیمه گردینیت	پدا روت
بگی اشتر	بازین اشتر	مچیللی	نزیگانگی، مجلسانی
پلروک	پیروی کنوک	برجم	جوړ، بریر
هنی	چیزیکه دستا سوره کنت	درگیجگ	گچین کنگ
مستی وشادی	وشالی وووشی	تسررسینوک	هماکه تسره رسینیت
تنکین هون	ساپین حون	لاگر	کم جان، پزور نه
بزگین	بی وسین	پلامرزی	پشتیوانی
پیما	رنگا، رازا	درگیتگین	گچین کرتگین
آماچ	نشان، مخسد	شمایلش	درشم و ډولش
گت	گمان	ریفرانلوم	مردماني گیشترکی رای ونظرآکپتن
کماش	مزن	سپ	واک، وس، برکت
سرکاریین	حکومتیین	پجاه آورتن	درست کرتن، زانتن
منصب	سرکاریین کار	لوپ، لوپین	دیما، دیمایین
دروشم	شکل	گلهډ	دارایی، میراث
بن چمگ	سرچمگ	نچین	په ډول سر به سراشتن

گال	بزافت	گال	بزافت
کستر	کسان تر	گالری	سیل وندارگی، مزین دالان
نه من	نه زور، نه منوک	بی توری	بی پروایی، ظلم
په کست	په دست	ز مه واری	مسوولیت
په کش	په شری، جوان	اوبادگان	نسل، زاگان، اولادان
مستر	مزن تر	وت سر	سری وت
ناسریدی	نازاتی	ویل خرچی	ویلین خرچ
سبکه کنت	کمه کاریت	پسان	انبار، نزاوړتن
درشان کنت	مالوم بکنت	پو	سرید، زانوک
گارکنگ	زیان کنگ	ناخست	خراب
بادهوایی	کبر، هوا	اسراف	بازین خرچ
دُراین	مچ، مچین، گرد	عملی بوتن	خوگپتن
دُراین	جوړپن	کچانه	اندازه
دراين	مالومین	کارین	بودین، زبرین
باسک	عضو	پوک دینت	دپا پریننت
آجوبی	آزاتی	گین	پوز
سروک	مزن	پیشک کشت	برزکش کنت
پروشه وارت	بی سوبه بیت	به وتی منا	به وتی پکرا
ډک تر	مزن تر	کنها	کرما
چم هم چمی	سیالی، رقابت	پلنت	دزنت
واک و توک	وس، رودار	انچا	درا، به ظاهر
وتی	وت په وت، نریک	کشکی	خطی
ماین	ترکتین چیز	سپاگ	آوارین ډگار
رند	جاگه، کش، نپاد	کسترکین	کسان ترین
پوجیین وسیله	پوجیین لک و تروک	چوری	زاگ

گال	بزانت	گال	بزانت
سوگ	غمین حالت	سرپیت	چیره کپیت
گونش	گون آوان	جُنجر	نز و مچ بوتگ
ناگتاین	ناگهائین	پتریت	به تهی بیت
گونی	گون آیی	چپین	ضدین، مخالپین
زرایی	زورئ	ندارگ، ندارگا	سیلا، سیلا
تامدار	مرگ دار	کلوتو	نز آتگ
تر	تازگ، خشک نه	تیردانن	بختا بال آورتن، وارگپتن
حُشک	بی آپ	شاه رندا	کش و رندا
درملکا	شه وطنادر	کوپ، کُپ	جوپ، جُپ
سرد جاه	سردین جاگه	بروک	هماکه بارت
جاور	حالت	هار	بل، جوړه
یک رندی	یک واری	همدپ	هم زات، همسال
همی دابا	همی رنگا	هم گنج	هم بالاد، هم ډول
جک	اوشتانگ، اوشتارینتگ	پشتی زیل	پشتی آواری
پسو	جواب	زوانین	به زوانا، شفا لین
کپتن	چپن زاکگی دیستنئ نادرای	کدر و رو	ارزش
مستگ	وشین حال، کلازوری	دلگوشی وړ	پامی وړ
لوگ بانوک	جنین، همسر	وهده ورساک	وخت و پاس
بوارینیت	بلندت که بوارت	پانادین	کنایه یین
دُراجاه	درمانجاه، شفاخانه	پیری، پیرپانی	کرن، کرنانی
نادرای	ناجوړی	نیرگ	نسل
دارو	دوا	اوبادگ	زاک، اولاد
سوچن	پیچکاری	مارگش	احساسش
شخصی	مردمی جندی	آسر	الاس، آخر

بِزانت	گال	بِزانت	گال
گندیت	گندگان	واب جاه، بستر	نیاد
لوتیت	لوپگان	گوازی	لیب
جتیلی	هجر	ادیات	لبزانک
دنتان دردی	دنتان دوری	شعر	شیر
مزن کرت	رو دینت	ماس	مات
راه پله	زینگ	چمی جالگ ویرزگی بارگین مود	ملاپ
وخت	رساک	زام، شمشیر	سگار
ماه صورتین	ماهرنگین	وهلی که	درگتیکه
صورتین	چتین	کامیابی	سوب
کاشکی	ماستین	سیلا، دیستنا	چارتن
احساس	مارگ	هما کتره، هما دما	گون وارا
تجربه، آزمایگ	چکاس	کرم، کرم	کهور
گندگین، بدین	تال و ترشپین	براه و زیب، ندارگ	نما
چه وهدا، چه پاسا	کدی، کدین	خاطرا، لحاظا	پارا، پهرا
سپاه، سپاهین	پوج، پوجین	بلوچانی فولکلورین شیری انت	لیکو
تب و خو، عادت	خو	معشوق، معشوقا	مهلنج، مهلنجا
هیل، بلد	موتگ	هما که وانتنا نه زانت	ناوانت
نخس، تاوان	ملامتی	درا مالوم	درشان
تشویش	گرتی	قاعده، دول	راهبند
همسلیگی	همسروگی	فاعل	کنوک
مزن امزن، په مزنی	تو اوپو	بار	جز
جورو	روپونک	چنت بار	اجزا
نیمون	پلمه	بگندت	بچارت
شه انونا پد	آپوک	گپتگ، ترشپ، باد هوا	پوخ

گال	بزانت	گال	بزانت
شاه بيد	بارخ، مزن	دراچانا	درختانا
لد	سيزگ	لال	لعل
خوند، خوندي	مزگ، مزگي	لالا	للا
بوجگ	پوره کنگ	ترينت	ببلنت
درا	ډنا شه وطن، ډنا	برشکنت	چرخه ورنټ
جهان ډا	نام و تواری واوند	رودينته	مزن کرته، ساته
غيپ	کيلاکيل، سرما، پُر	مه کټين	زيان مه کن، ختم مه کن
بُندري	نند و نيادی جاگهي	آماچ	نشان گپتن
کوهستگ	کوهين جاگه و هند	آدمي چکي	آدمي زاگي
درستين	مچ، مچين	اتالانا	باشلوکاتا
باسک، باسکان	عضو، اعضا	لټار	لگتموش
تو	دپي گچ و آب	شپادين پاد	لوچين پاد
ملنډ	چريک، ريشخند	زاري زار	غم و غصه
کته	کرته	شليتسي	آباتي

بن چمگ

- بلوچي زوان راهبند، ع. پهوال ۱۰۱. ج علومي اکادمي هجري شمسي ۱۳۶۲ سال.
- بلوچي متل گالوار. نزار و پولکار ولي محمد رخشاني.
- بلوچي گالبند، ع. پهوال.
- سيد گنج "سيد هاشمي".
- براهدارين پل شه بلوچي لبزانکي باگا. ع. پهوال هجري شمسي ۱۳۶۶ سال.
- بلوچي بوانيس عبدالکريم "راجي".

